

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA

katedra ekonomiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Problémy rozvoje venkovských oblastí ve Středočeském kraji

Vypracovala: Bc. Šourková Kateřina

Vedoucí diplomové práce: Doc. Ing. Tomšík Karel Ph.D.

Praha 2012©

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Akademický rok 2009/2010

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Kateřina Šourková

obor Provoz a ekonomika

Vedoucí katedry Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu ČZU v Praze čl. 17 odst. 2 určuje tuto diplomovou práci.

Název práce: **Problémy rozvoje venkovských oblastí ve Středočeském kraji**

Osnova diplomové práce:

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Literární rešerše
4. Charakteristika vybrané oblasti
5. Analýza možností rozvoje vybrané oblasti
6. Závěr
7. Seznam použitých zdrojů
8. Přílohy

Rozsah hlavní textové části: 60 - 80 stran

Doporučené zdroje:

Anna Chvojková, Viktor Květoň a kol., Finanční prostředky fondů EU v programovacím období 2007 – 2013, IREAS, Institut pro strukturální politiku, o.p.s. Praha 2007, ISBN 978-80-86684-43-7

Ministerstvo zemědělství ČR. Národní strategický plán rozvoje venkova ČR 2007-2013

Pělucha, M. a kol.: Rozvoj venkova v programovacím období 2007-2013 v kontextu reforem SZP EU. 1.vydání Praha: IREAS, Institut pro strukturální politiku, 2006. ISBN 80-86684-42-3

Rektořík, J., Šelešovský, J. a kol.: Strategie rozvoje měst, obcí, regionů a jejich organizací. 1:vyd. Brno ESF MU, 1999. ISBN 80-210-2126-8

Tomšík, K.: Vývoj a perspektivy evropského venkova, Wolters Kluwer, Praha, 2009. ISBN 978-80-7357-495-6

Shucksmith, M., Thomson, K. J., Roberts, D.: The CAP and the Regions: the Territorial Impact of the Common Agricultural Policy. CABI Publishing, London, 2005. ISBN: 0-85199-055-X

Pelkmans, J.: European Integration. Methods and Economic Analysis. Prentice Hall, London, 2006. ISBN: 0-273-69449-9

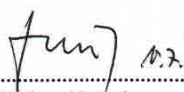
www.mze.cz

www.mmr.cz

www.strukturalni-fondy.cz

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Karel Tomšík, Ph.D.**

Termín odevzdání diplomové práce: duben 2011

.....
Vedoucí katedry

.....
Děkan

V Praze dne: 15. 1. 2010

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: „Problémy rozvoje venkovských oblastí ve Středočeském kraji“ zpracovala samostatně po odborných konzultacích s doc. Ing. Karlem Tomšíkem Ph.D, za použití uvedené literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce.

V Praze dne 4. 4. 2012

.....
(podpis autora práce)

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji tímto panu doc. Ing. Karlovi Tomšíkovi Ph.D. za odborné vedení, rady a poskytnutou pomoc při zpracování diplomové práce. Mé rodině, příbuzným a přátelům za podporu.

Problémy rozvoje venkovských oblastí ve Středočeském kraji

Problems of Rural Areas Development in the Middle Bohemia Region

SOUHRN

Diplomová práce se zabývá problémy rozvoje venkovských oblastí ve Středočeském kraji. Teoretická část je nejprve zaměřena na samotné vymezení venkovských oblastí, jejich definici, kterou je obtížně sjednotit a poté se zabývá celkově samotnými problémy, které se vyskytují na venkově. Patří mezi ně stárnutí obyvatelstva, nedostatek pracovních míst a s tím spojená nezaměstnanost, vybavenost technickou infrastrukturou či špatná dopravní infrastruktura. Závěrem literární rešerše jsou popsány možnosti a způsoby, kterými lze problémy venkovských oblastí řešit. Pomocí fondů Evropské unie určených pro tuto problematiku, jako jsou Strukturální fondy, Společná zemědělská politika či Operační programy.

Praktická část diplomové práce je zaměřena na charakteristiku Středočeského kraje a jeho problémů venkovských oblastí. Následně je zpracována analýza možností rozvoje v kraji, kde jsou popsány prostředky, které se využívají pro rozvoj venkovských oblastí. V závěru jsou poté tyto prostředky zhodnoceny a je posouzeno, zdali jsou popsané problémy venkova v kraji těmito prostředky řešeny.

SUMMARY

This diploma thesis deals with problems of development of rural areas in the Central Bohemia Region. The theoretical part is initially focused on the definition of rural areas, their definition, which is difficult to unite, and then deals with the general problems that occur in the countryside. Include an aging population, lack of jobs and unemployment, technical infrastructure and poor transport infrastructure. The review at the end describes the possibilities and ways how to solve problems of rural areas using European Union funds intended for this issue, such as Structural Funds, Common Agricultural Policy and Operational Programs.

The practical part is focused on the characteristics of the Central Bohemia Region and the problems of rural areas. Followed by the analysis of the possibility of

development in the region, where are described resources, which are used for development of countryside. In conclusion are these resources reviewed and assessed whether the problems in the countryside solved by these means are.

KLÍČOVÁ SLOVA

Venkovské oblasti, rozvoj venkova, územní celky, společná zemědělská politika, regionální politika, fondy EU, operační programy, LEADER, Středočeský kraj

KEY WORDS

Rural areas, rural development, territorial units, common agricultural policy, regional policy, EU funds, operational programs, LEADER, the Middle Bohemia Region

OBSAH

1. Úvod	10
2. Cíl a metodika	11
3. Literární rešerše.....	12
3.1 CHARAKTERISTIKA VENKOVSKÝCH OBLASTÍ A JEJICH VÝZNAM V ČR.....	12
3.1.1 Definice venkovských oblastí.....	12
3.1.2 Vymezení venkovských oblastí.....	13
3.1.4 Situace ve venkovských oblastech v ČR	22
3.2 PROBLÉMY VENKOVSKÝCH OBLASTÍ	23
3.2.1 Struktura obyvatelstva.....	25
3.2.2 Nezaměstnanost na venkově, nedostatek pracovních míst	26
3.2.3 Podíl sektorů na zaměstnanosti.....	29
3.2.4 Občanská a technická vybavenost ve venkovských oblastech.....	30
3.2.5 Shrnutí	31
3.3 MOŽNOSTI ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ VENKOVSKÝCH OBLASTÍ	33
3.3.1 Regionální politika EU.....	33
3.3.2 Fondy EU	34
3.3.3 Cíle regionální politiky	35
3.3.4 Programy zabezpečující regionální politiku v ČR	37
3.3.5 Fondy Evropské Unie pro programovací období 2007- 2013	40
3.3.6 Strategické programy	41
4. Charakteristika Středočeského kraje.....	49
4.1 VYMEZENÍ ÚZEMÍ.....	49
4.2 STRUKTURA OBYVATELSTVA	50
4.3 VĚKOVÁ STRUKTURA	51
4.4 INFRASTRUKTURA A OBČANSKÁ VYBAVENOST	51
4.5 ZEMĚDĚLSTVÍ A PRŮMYSL	53
4.6 TRH PRÁCE	54

4.7	KULTURA, SPOLEČNOST A PŘÍRODNÍ PAMÁTKY	54
4.8	SHRNUTÍ	56
5.	<i>Analýza možností rozvoje venkovských oblastí ve Středočeském kraji</i>	59
5.1	STŘEDOČESKÝ FOND OBNOVY OBCÍ A MĚST (SFROM)	59
5.1.1	<i>Program obnovy venkova</i>	59
5.1.2	<i>Soutěž vesnice roku</i>	61
5.2	PROGRAM ROZVOJE KRAJE	62
5.3	REGIONÁLNÍ OPERAČNÍ PROGRAM NUTSII STŘEDNÍ ČECHY	63
5.4	MEZINÁRODNÍ PROJEKTY STŘEDOČESKÉHO KRAJE	68
5.5	PROGRAM ROZVOJE VENKOVA VE STŘEDOČESKÉM KRAJI	69
6.	<i>Závěr</i>	76
7.	<i>Literatura</i>	81
8.	<i>Seznam grafů</i>	85
9.	<i>Seznam obrázků</i>	85
10.	<i>Seznam tabulek</i>	85
11.	<i>Seznam příloh</i>	86
12.	<i>Přílohy</i>	87

1. Úvod

Venkovské oblasti jsou součástí našeho života a stále v nich žije více jak polovina evropské populace. V České republice tato hodnota dokonce přesahuje 80% z celkového obyvatelstva. Život na venkově je považován za oblast, kterou je potřeba udržet pro budoucí generace. Ať už se jedná o vesničky či vesnice v odlehlých oblastech, či o obce, které se nacházejí v blízkostech velkých měst. S tímto rozložením je spojeno spousta nejasností, jak vlastně odlišit venkovský prostor od toho opravdu městského. Existuje spousta teorií a klasifikací. Jednoznačné vymezení, které by se nepotýkalo s problémy různorodosti Evropských států, však do dnešní doby není.

Podle většiny z nás je to místo, které je spojováno především se zemědělskou výrobou, poklidným a bezstarostným životem a krásnou přírodní krajinou. Čas jakoby se na venkově zastavil. Tento pohled je však často přeidealizován a venkovské oblasti se potýkají nejen s problémy identifikace či členěním venkova, ale vyskytují se problémy, které jsou zakořeněny v naší společnosti již od transformace zemědělství v 90. letech. Týkají se hlavně nezaměstnanosti a s ní spojený nedostatek pracovních míst na venkově, stárnutí obyvatelstva, odliv mladých lidí do měst, nedostatečná vybavenost obcí technickou infrastrukturou či špatná dopravní infrastruktura. V tomto ohledu je potřeba nejen určit přesnou definici a vymezení venkovských oblastí, ale zaměřit se také na jeho problematiku samotnou. Rozvoj venkovských oblastí by tedy měl být celonárodní i mezinárodní prioritou a řešit se na komplexní úrovni, tak aby se dosáhlo atraktivitu těchto oblastí pro ekonomické aktivity, které přispějí k rozvoji.

K řešení této problematiky výrazně přispívá regionální politika Evropské unie, která se od vstupu České republiky do společenství zasadila o výraznou finanční podporu v tomto směru. Pro tuto diplomovou práci byl zvolen Středočeský kraj, kde bude popsána především charakteristika venkovských oblastí, jejich hlavní problémy a následně popsány prostředky přispívající k rozvoji venkova, které se ve zvoleném kraji využívají. Bude zhodnoceno, zda popsané problémy jsou řešeny těmito prostředky, zda jsou na ně využívány dané programy, či zda se skutečnost odlišuje od teorie.

2. Cíl a metodika

Cílem diplomové práce je popsat problémy, které se vyskytují ve venkovských oblastech ve Středočeském kraji, charakterizovat a analyzovat možnosti rozvoje kraje a zjistit, zda se popsané problémy opravdu řeší těmito dostupnými prostředky.

Práce je rozdělena na dvě části. První část, literární rešerše se zabývá definicí venkovských oblastí a jejich vymezení v odborných literaturách. Dále je popsána situace ve venkovských oblastech v České republice a následně je analyzována problematika venkova v ČR, jako je nezaměstnanost, stárnutí obyvatelstva, občanská a technická vybavenost a dopravní infrastruktura. Posledním bodem v této části jsou popsány možnosti řešení dané problematiky pomocí Regionální politiky EU a s ní spojené fondy a operační programy.

Druhá, praktická část této diplomové práce se zabývá charakteristikou Středočeského kraje a jeho problémů ve venkovských oblastech a následně analýzou možností rozvoje venkovských oblastí v kraji.

Práce vychází z prostudování odborné literatury, publikací, dokumentů. Také jsou využity specializované internetové zdroje jako stránky Ministerstva pro místní rozvoj, Ministerstva zemědělství, oficiální stránky o Evropské unii a Strukturálních fondech. Rovněž jsou použity metody analýzy, komparace a analogie popsaných nedostatků a prostředků. Veškeré poznatky jsou podloženy odbornou literaturou a doplněny vlastními úvahami, doporučeními a závěry.

3. Literární rešerše

3.1 CHARAKTERISTIKA VENKOVSKÝCH OBLASTÍ A JEJICH VÝZNAM V ČR

3.1.1 Definice venkovských oblastí

Nalezení hranice mezi venkovem a městem, navzdory zřetelnému vnímání odlišností, je téměř nemožné, jelikož neexistuje ani jasná hranice mezi tím, co je ještě město, co je již venkov, a ani jednoznačná definice obou těchto termínů. Při hledání hranice a definice venkova se setkáváme s problémy, které jsou znásobeny obrovskou variabilitou venkovského osídlení v území s odlehlými osadami či dokonce samotami, klasickými vesnicemi či příměstskými obcemi, které jsou značně zasaženy suburbanizačními tendencemi. Samostatnou kategorií pak tvoří i malá městečka a městyse, které se často v mnoha ohledech daleko více podobají venkovu než městu. Charakter venkova je rozdílný i na úrovni jednotlivých regionů, kde se z mnoha důvodů (včetně i těch historických) vyvinula často velmi odlišná venkovská osídlení se svým nezaměnitelným rázem. Například středočeský venkov je zcela odlišný od venkova slezského či jihomoravského.¹

Při vymezování venkova se setkáváme i s potížemi překrývání pojmu „venkovský“ region (prostor, území) s pojmy, jako jsou „periferní“ (okrajový, obvodový), „marginální“ (okrajový, mezní) nebo „rurální“ (venkovský, zemědělský, rolnický) region.²

Podle některých odborných publikací lze tedy venkov chápat jako geografické území, které je charakteristické nízkou hustotou obyvatel, ve kterém je relativní nadbytek půdy a přírodních zdrojů, který vede ke specifickým kombinacím zastavěných ploch a otevřeného prostoru. Koncepce nízké hustoty, přestože je relativní, je určitým

¹ Český statistický úřad, „*Postavení venkova ve Středočeském kraji*“, Praha 2009, str. 12

² Český statistický úřad, „*Postavení venkova ve Středočeském kraji*“, Praha 2009, str. 12

předpokladem, že v těchto příslušných venkovských územích je rozmanitost ekonomických činností a počet nabízených služeb na nižší úrovni, než v oblastech městských. V oblastech s vyšší koncentrací obyvatel a ekonomických činností.³

Venkovský prostor se od městského odlišuje nejen charakterem osídlení a architekturou, ale také převládajícím způsobem obživy, stylem života nebo kulturou samou. Venkov obecně je považován za prostředí neanonymní, s vyšší sociální podporou a sociální soudružností. Někteří sociologové upozorňují např. i na rozdílné vnímání času na venkově a ve městě.⁴

3.1.2 Vymezení venkovských oblastí⁵

Typologie venkovských regionů a její aplikace v politice je komplikovanější. Už jen z toho důvodu, že není znám jeden jediný typ venkovských oblastí. Jedinou všeobecně uznávanou mezinárodní definicí, kterou používá i Evropská unie, je metodika OECD, která je založena na podílu obyvatelstva, které žije na území s hustotou zalidnění menší než 150 obyvatel/km². Podle této metodiky jsou venkovské oblasti definovány na dvou úrovních. Na úrovni **lokální** (tj. obce) je venkovská oblast definována jako sídla s hustotou zalidnění menší než 150 obyvatel/km². Úroveň **regionální** pak definice rozděluje regiony na:

- *převážně venkovské regiony* – více než 50 % obyvatel žije ve venkovských obcích (pro tento účel definované jako obce s méně než 150 obyvateli na 1 km²);
- *významně venkovské regiony* – ve venkovských obcích žije 15 až 50 % obyvatel;
- *Převážně (výrazně) městské regiony* – ve venkovských obcích žije méně než 15 % obyvatel.

³ Martin Pělucha a kol. „Možnosti nastavení efektivní politiky pro rozvoj venkova v evropské unii“, str. 54

⁴ Šourková Kateřina, „Problematika rozvoje venkovských obcí na příkladu vybrané obce“, Praha 2009, str. 8

⁵ Kapitola 3.1.2 čerpá převážně z dokumentace ČSÚ „Postavení venkova ve Středočeském kraji“, Praha 2009, str. 12-13

Tato definice ovšem nebere v úvahu obyvatelstvo žijící v hustě osídlených venkovských oblastech a je v některých případech obtížně aplikovatelná s ohledem na místní (národní) specifika. Je proto užívána tedy spíše jako nástroj mezinárodního srovnání. Postoje k vymezení venkova vycházejí většinou z určení kvalitativních či kvantitativních ukazatelů, případně jejich kombinací, na jejichž základě lze pak vymežit venkovské a městské oblasti.

Nejčastěji používanými ukazateli pro vymezení venkovské či městské oblasti jsou pak následující:

- *počtu obyvatel obce nebo hustoty zalidnění, případně kombinace těchto dvou ukazatelů (již výše zmiňovaná metodika OECD),*
- *statutu dané obce, dle právních norem příslušného státu⁶,*
- *podílu přírodních ploch nebo zastavěných ploch na celkové rozloze obce,*
- *zohlednění infrastruktury, občanské vybavenosti obce a dostupnosti služeb (z nekomerční sféry např. školství, zdravotnictví, sociální péče, kulturní a sportovní zařízení),*
- *dopravní dostupnosti nebo vzdálenosti od větších center (dobře dostupné a blízké obce nejsou někdy považovány za venkov, byť mají malý počet obyvatel nebo nízkou hustotu zalidnění),*
- *přirozeného a migračního přírůstku obyvatelstva,*
- *vzdělanostní struktury obyvatelstva,*
- *míry nezaměstnanosti,*
- *zaměstnanosti v sektorech a odvětvích (např. v zemědělství nebo v primárním sektoru obecně),*
- *dalších sociálních, ekonomických, demografických a environmentálních indikátorů,*
- *různých kombinací více kritérií.*

⁶ V ČR je dle zákona 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, městem obec, která má alespoň 3 000 obyvatel, pokud tak na návrh obce stanoví předseda Poslanecké sněmovny po vyjádření vlády.

Venkovské oblasti EU jsou podstatnou součástí její fyzické podoby a identity. Podle standardní definice OECD tvoří *oblasti převážně a významně venkovské* více než 91 % území EU-27 a je domovem pro víc než 56 % obyvatel EU. Přestože se ekonomické činnosti koncentrují spíše do měst, vytvářejí venkovské oblasti 45% hrubé přidané hodnoty v EU-27 a zaměstnávají více jak polovinu (51%) z celkového počtu zaměstnaných.⁷

Dle Národního strategického plánu rozvoje venkova na období 2007 - 2013 pro Českou republiku lze konstatovat, že hlavní město Praha se řadí do kategorie *převážně městských regionů*, kraj Vysočina patří do kategorie *významně venkovských regionů* a všechny ostatní kraje patří do kategorie *převážně venkovských regionů*. To znamená, že celková rozloha takto vymezených venkovských regionů činí 99,37 % území českého státu a žije v nich téměř 88,55 % obyvatel.⁸

Evropská klasifikace NUTS

Pro úplné vysvětlení a vymezení venkovských oblastí je potřeba také objasnit jeden ze základních pilířů pro dosažení srovnatelnosti statistických dat v rámci celé Evropské unie. NUTS (z francouzského *La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques*) neboli nomenklatura územních statistických jednotek, kterou Komise Evropského společenství zavedla již v 70. letech minulého století jako jednotný systém členění území Evropské unie, je závazná pro poskytování regionálních statistik pro statistické účely Eurostatu (*statistický úřad Evropské unie*).⁹

Hlavním důvodem pro zavedení společné evropské klasifikace byla snaha o získávání zejména ekonomických informací o území na srovnatelné bázi. Nařízení č. 1059/2003 nastavilo závazné limity charakteru územních statistických jednotek, jejichž respektováním se vytvořily základní předpoklady pro objektivní vyhodnocování

⁷ Martin Pělucha a kol. „*Možnosti nastavení efektivní politiky pro rozvoj venkova v evropské unii*“, str. 57

⁸ Šourková Kateřina, „*Problematika rozvoje venkovských obcí na příkladu vybrané obce*“, Praha 2009, str. 10

⁹ ČSÚ, [http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/uvod_nuts_2011/\\$File/uvod_2008_2011.pdf](http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/uvod_nuts_2011/$File/uvod_2008_2011.pdf), dostupné online 18.10.2011

a srovnávání evropských regionů, pro realizaci a hodnocení regionální politiky členských zemí EU a je možno i jednotným způsobem pracovat se statistickými daty všech členských států.¹⁰

Normalizovaná klasifikace územních celků v České republice nese název CZ-NUTS. Kromě tří úrovní existují ještě dvě nižší úrovně územněsprávního statistického členění nesoucí název *LAU (Local Administrative Units)*. LAU, neboli místní samosprávní jednotky se zabývají obcemi a okresy. V současnosti nahrazuje tato soustava (a plně jim odpovídá) dřívější stupně NUTS 4 a NUTS 5. Obecně je klasifikace CZ-NUTS určena především pro statistické účely Českého statistického úřadu (dále jen ČSÚ), pro porovnání a analýzu ekonomických ukazatelů a pro přípravu úkolů spojených zejména s čerpáním prostředků ze strukturálních fondů EU.¹¹

Tabulka č. 1 Členění územních celků podle NUTS

statistická jednotka		počet v ČR
zkratka	český ekvivalent	
NUTS 0	stát	1
NUTS 1	území nad 3 mil obyvatel	1
NUTS 2	regiony soudružnosti (území nad 800 tis. obyvatel)	8
NUTS 3	kraje	14
LAU 1 (NUTS 4)	okresy	76 + 15 pražských obvodů
LAU 2 (NUTS 5)	obce	6 249

zdroj: <http://www.strukturalni-fondy.cz/Informace-o-fondech-EU/Regionalni-politika-EU>, dostupné online 18. 10. 2011

¹⁰ČSÚ, [http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/metodicke_principy_klasifikace_nuts_nuts_2011/\\$File/metodicke_principy_klasifikace_nuts_2011.pdf](http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/metodicke_principy_klasifikace_nuts_nuts_2011/$File/metodicke_principy_klasifikace_nuts_2011.pdf), dostupné online 18. 10. 2011

¹¹ Centrum pro regionální rozvoj České republiky, <http://www.crr.cz/cs/regiony/regionalni-cleneni/nuts-a-kraje-cr/>, dostupné online 18. 10. 2011

Ani vysvětlení rozčlenění regionů podle Eurostatu na jednotky NUTS a metodika OECD jednoznačně nestanovuje, které oblasti jsou již venkovské a které spadají do periferií měst. Ve většině případů bude vždy záležet pro jaké účely je potřeba regiony rozdělit a jak se s daty bude pracovat. Z pohledu strategie regionálního rozvoje České Republiky doplňuje Ministerstvo pro místní rozvoj (dále jen MMR) výše jmenované dvě kategorie o typologii podle polohy venkovských obcí a vymezuje je na tři typy:¹²

- *příměstský venkov* – venkovské oblasti v zázemí velkých měst, jsou ovlivněny převážně suburbanizací a zaznamenávají výrazný nárůst své populace,
- *mezilehlý venkov* – průměrně rozvinuté venkovské oblasti ve větší vzdálenosti od velkých sídelních center, ale s dobrým dopravním spojením, ve kterých se nachází rekreační potenciál pro zázemí městských oblastí,
- *odlehlý venkov* – periferní venkovské oblasti, jsou řídko obydlené, izolované od spádových měst a hlavních dopravních sítí.

Bližší specifikace těchto kategorií Program rozvoje venkova (dále jen PRV) neudává a pouze konstatuje, že v současnosti neexistuje jednoznačně přijatelné vymezení venkovského prostoru. Dále uvádí, že pro identifikaci „venkova“ je nutné, využít nižší územní jednotky, než jsou kraje, okresy nebo i správní obvody obcí s rozšířenou působností nebo obce s pověřeným obecním úřadem.¹³

Za nejvhodnější podrobnou úroveň se považují malé subregionální jednotky (cca 1 000 – 3 000 obyvatel), které představují obec se základní vybaveností (škola, pošta, zdravotní středisko) a její nejbližší spádové území. Takto definované jednotky lze vymezit do tří souvislejších území:¹⁴

- *příměstský venkov* - venkovské obce v rámci městských aglomerací, resp. úzce vymezené urbanizované území (s více než 50 000 obyvateli),

¹² Český statistický úřad, „*Postavení venkova ve Středočeském kraji*“, Praha 2009, str. 14

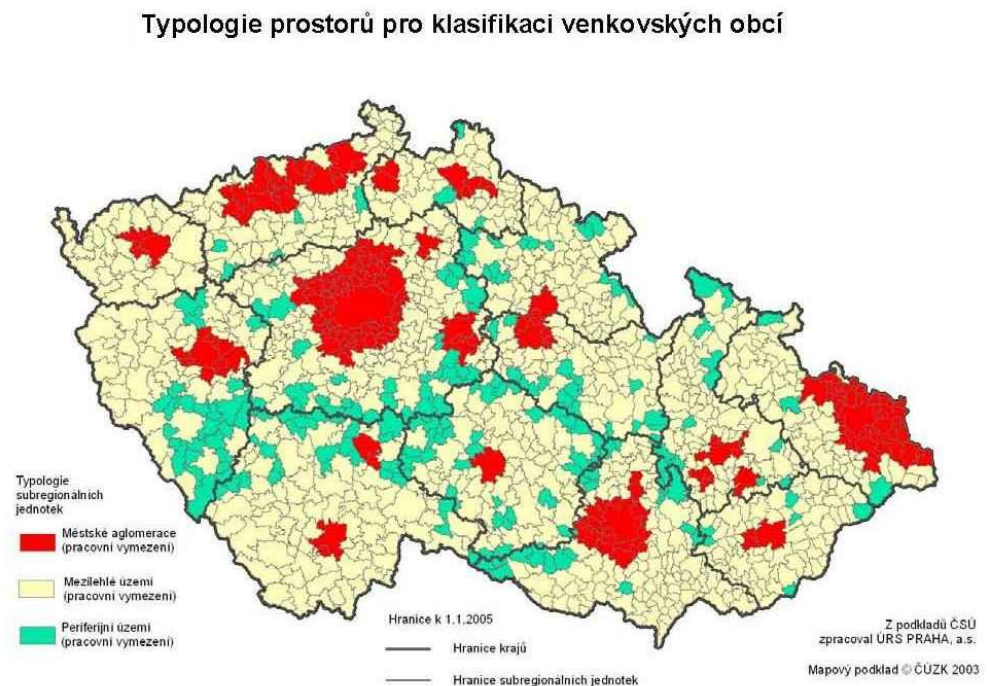
¹³ Český statistický úřad, „*Postavení venkova ve Středočeském kraji*“, Praha 2009, str. 14

¹⁴ Český statistický úřad, „*Postavení venkova ve Středočeském kraji*“, Praha 2009, str. 14

- *odlehlý venkov* - zahrnuje zejména tzv. periferní území, území s nepříznivými sociálně ekonomickými charakteristikami obyvatelstva a osídlení,
- *mezilehlý prostor* - zahrnuje zbývající území ČR.

Dokument dále podotýká, že městské aglomerace a periferní území byly vymezeny již v minulosti a v současné době probíhá jejich aktualizace. Na následujícím obrázku je uvedena podoba těchto vymezení.¹⁵

Obrázek č. 1 Typologie prostorů pro klasifikaci venkovských obcí

zdroj:ČSÚ, [http://czso.cz/xp/edicniplan.nsf/t/41003D56A2/\\$File/13-321361-09k01.jpg](http://czso.cz/xp/edicniplan.nsf/t/41003D56A2/$File/13-321361-09k01.jpg) dostupné online 18. 10. 2011

V Národním strategickém plánu rozvoje venkova ČR se můžeme setkat také s porovnáním venkovských obcí podle počtu obyvatel ve venkovské obci a podle hustoty obyvatel na km². Podle prvního kritéria se za venkovskou obec považuje obec, kde počet obyvatel je menší než 2 000 obyvatel. Podle druhého kritéria se za

¹⁵ Český statistický úřad, „*Postavení venkova ve Středočeském kraji*“, Praha 2009, str. 14

venkovskou považuje ta obec, kde hustota obyvatel v obci je menší než 150 obyvatel na km². Použití pouze jednoho kritéria může vést k tomu, že do venkovských obcí nebudou zahrnuty malé obce, které jednoznačně do venkovských obcí patří. Dvourozměrné rozdělení, které je znázorněno v následující tabulce prokazuje rozdílné zahrnutí jednotlivých obcí. Obce jsou rozděleny podle hustoty na dvě skupiny – do 150 a nad 150 obyvatel na km² a podle počtu obyvatel na skupiny do 2 000 a nad 2 000 obyvatel. Tučně zvýrazněné počty obcí vykazují shodu podle obou kritérií – celkem 5 276 obcí, což je 84,4 %. Zbylé obce (973, tj. 15,6 % z celkového počtu) shodu rozdělení nevykazují. Jedná se o 340 obcí do 2 000 obyvatel s hustotou obyvatelstva přesahující 150 obyvatel na km² a o 218 obcí s počtem obyvatel nad 2 000, ale s hustotou do 150 obyvatel na km².¹⁶

Tabulka č. 2 Dvourozměrné rozdělení obcí v České republice

Počet obyvatel	Hustota obyvatelstva									Celkem
	0 - 50	50 - 100	100 - 150	150 - 200	200 - 250	250 - 300	300 - 350	350 - 400	nad 400	
0 - 200	1 460	167	16	2		1	1		1	1 648
201 - 400	973	479	71	12	7	2	1		1	1 546
401 - 600	375	361	100	29	14	7			4	890
601 - 800	171	243	79	31	9	2	3		2	540
801 - 1 000	82	146	59	28	7	4	2	1	1	330
1001 - 1 200	50	74	49	20	10	2		3	3	211
1201 - 1 400	38	50	39	21	14	6	1	1	1	171
1401 - 1 600	25	33	24	14	6	5	2	1	4	114
1601 - 1 800	14	34	17	19	7	6	1		1	99
1801 - 2 000	8	21	18	7	6	2	1	1	3	67
nad 2000	25	96	97	88	56	59	44	28	140	633
Celkem	3 221	1 704	569	271	136	96	56	35	161	6 249

Zdroj: (Šourková, 2009, str. 11)

Z tabulky č. 2. vyplývá, že daných 340 obcí do 2 000 obyvatel s hustotou přesahující 150 obyvatel na km² by mělo být zahrnuto do venkovských obcí s možností

¹⁶ Šourková Kateřina, „ *Problematika rozvoje venkovských obcí na příkladu vybrané obce*“, Praha 2009, str. 10-11

využívat programy rozvoje venkova, jelikož více jak 50% má méně než 1 000 obyvatel.¹⁷

3.1.3 Nová typologie Evropské komise

Výskyt více typologií vede k obtížné porovnatelnosti údajů a dat navzájem. Při porovnávání individuálních dat na národní úrovni s daty s jinými státy Evropské unie tak dochází k nejasnému vymezení venkova. Proto se Evropská komise rozhodla vytvořit novou typologii. Hlavním důvodem byly nepřesnosti metodologie OECD na úrovni NUTS 3. Velké rozdíly v rozloze regionů NUTS 3 a oddělení center a zázemí některých měst na této úrovni. Tato nová společná typologie je variantou metodologie OECD a klasifikuje právě regiony na úrovni NUTS 3. Jako cíl si Evropská komise zadala vytvořit stabilní základ pro popis městských, smíšených a venkovských regionů NUTS 3, jelikož v některých zprávách a publikacích se vyskytovaly rozdílné údaje). Na tvorbě nové typologie se podílely také DG Agriculture and Rural Development, DG Regional Policy, Eurostat a DG Joint Research Centre.¹⁸

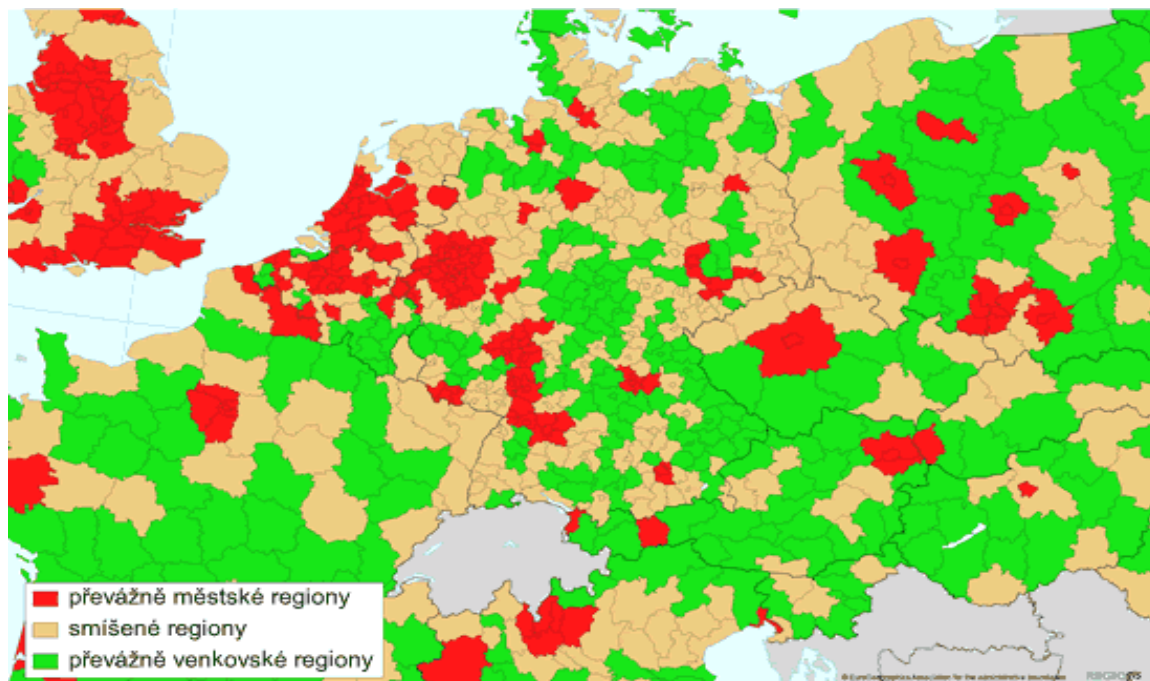
Nová městsko-venkovská typologie regionů NUTS 3 Evropské komise rozlišuje regiony na převážně městské, smíšené a převážně venkovské na základě rastrových buněk neboli pravouhlých sítí buněk na 1 km². Tato populační síť je zpracovávána převážně ze statistických dat, které jsou k dispozici, nebo rozkladem větších oblastí na menší. V ČR podle nové typologie patří mezi regiony převážně městské kraj Praha a oproti metodice OECD se sem řadí i Středočeský kraj. Mezi regiony převážně venkovské patří kraje Plzeňský, Jihočeský, Vysočina, Pardubický, Olomoucký a Zlínský. Ostatní kraje Karlovarský, Ústecký, Liberecký, Královéhradecký, Jihomoravský a Moravskoslezský patří do regionů smíšených.¹⁹

¹⁷ Šourková Kateřina, „ *Problematika rozvoje venkovských obcí na příkladu vybrané obce*“, Praha 2009, str. 10-11

¹⁸ <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6485296> online dostupné 20. 2. 2012

¹⁹ <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6485296> online dostupné 20. 2. 2012

Obrázek č. 2 Nová městsko-venkovská typologie regionů NUTS 3 podle Evropské komise

zdroj: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6485296>, online dostupné 20. 2. 2012

Toto nové sjednocování mezi orgány Evropské komise zabývajícími se tvorbou politik má obrovský význam. Předchází se tím nedorozuměním, překrýváním a nakonec i plýtváním finančních prostředků. Používání shodné typologie na evropské a národní úrovni umožňuje navíc lépe chápat evropskou politiku a tvořit politiku národní konzistentním způsobem. Nicméně je třeba připomenout meze typologie i klasifikace. Musí vycházet z aktuálních dat o obyvatelstvu a o území, musí se udržovat a také reagovat na změny vymezení NUTS nebo LAU. Zároveň ze specifické situace jednotlivých členských států vyplývá různá úroveň, na níž je možné rozdíly území lépe pozorovat. Pro popis území České republiky je vhodné používat subregionální úroveň mezi úrovní NUTS 3, krajů a obcí, kde jsou lépe rozlišitelné územní disparity. Tuto úroveň nová typologie EK neobsahuje, ale je možné ji iniciovat a očekávat v budoucnosti například v souvislosti s typologií obcí.²⁰

²⁰ <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6485296>, online dostupné 20. 2. 2012

3.1.4 Situace ve venkovských oblastech v ČR

Velký důraz kladený na trvale udržitelný rozvoj venkova vedl v posledních letech nejen ve všech vyspělých zemích, ale také i v České Republice, k významné změně v přístupu k zemědělství. Zemědělský sektor ČR prošel značným transformačním vývojem, který přinesl řadu pozitivních výsledků, ale některé problémy stále zůstávají. Zkušenosti z vyspělejších států ukazují, že zemědělství potřebuje ke svému přežití funkční venkovský prostor a naopak, venkovský prostor potřebuje funkční zemědělství. Z toho vyplývá, že kouzlo venkova nespočívá pouze v zemědělské činnosti, ale měl by sloužit i k jiným účelům. Je považován čím dál tím více i za oblast ochrany životního prostředí, údržby krajiny, i ve smyslu prevence proti možným přírodním katastrofám a zároveň i pro rekreaci a turismus.²¹

Venkov je brán jako určitá specifická součást každé země a každá země hledá svou skutečnou tvář venkova. Současný stav venkovského prostoru v ČR je výsledkem dlouhodobého působení řady procesů a vlivů. Ostré ohraničení města a venkova, které bylo vytvořeno v minulosti, bylo postupně rozvolněno a nahrazeno různým poměrem „typických“ rysů venkova a města. Po koncentraci obyvatelstva do měst v období 19. a první poloviny 20. století dochází v posledních letech již jen k dílčím přesunům obyvatelstva a to zejména mezi většími městy a jejich zázemím ve prospěch venkovských obcí v okolí měst. Tento jev je způsoben především tzv. suburbanizačním trendem. Obyvatelé využívají zázemí měst z důvodů levnějšího a příjemnějšího bydlení na venkově, ale za prací a službami dojíždí do města, kde stráví převážnou většinu dne a často zde tráví také i svůj volný čas. Výskyt suburbanizačních jevů závisí hlavně na kvalitě dopravní dostupnosti obce, která je většinou hodnocena podle vzdálenosti a propojení dopravních sítí. Dopravní infrastruktura je považována za největší bariéru ekonomického rozvoje.²²

²¹ Martin Pělucha a kol. „*Možnosti nastavení efektivní politiky pro rozvoj venkova v evropské unii*“, str. 57

²² Binek, J., Galvasová, I.: *Význam rozvojových strategií venkovských regionů*. Olomouc 2008, str. 6

Jelikož v případě obyvatelstva je dopravní obslužnost klíčová a je vyjádřena počty spojů a jejich dojezdovými časy do větších center za pracovními příležitostmi a za službami, lze předpokládat, že často zmiňovaný problém vyliďňování venkova není obecným problémem venkova, ale vážným ohrožením vybraných území, které jsou obvykle vzdálenější od větších měst, nacházejí se na okrajích okresů či krajů nebo v příhraničních a postindustriálních oblastech.²³

Za zásadní změnu, z hlediska rozvoje venkovských oblastí v ČR, je pokládána změna prostorových vazeb v hospodářství. V dnešní době již jen nepatrná část obyvatel žijících na venkově pracuje v zemědělství. Navzdory silné koncentraci progresivních odvětví a správních funkcí do měst v posledních letech, lze v některých oblastech vidět evidentní obrat. Umístění některých výrobních podniků mimo města může být levnější variantou, využívání moderních informačních technologií snižuje vázanost podnikání na jedno místo a mohou tak vznikat nové rozvojové příležitosti pro venkovské obce. S tím souvisejí ale také problémy, které odrazují investory a to především nízká úroveň vzdělanosti obyvatelstva a obtížná rekvalifikace manuálně pracujícího obyvatelstva v zemědělství na složitější činnosti. Vybavenost venkovských sídel je dalším faktorem ovlivňujícím celkovou kvalitu života zdejších obyvatel.²⁴

3. 2 PROBLÉMY VENKOVSKÝCH OBLASTÍ

Mění se funkce venkova, která prochází v posledních letech velkými změnami nejen v České republice, ale i v celé EU, nutí veškeré instituce zabývající se problematikou rozvoje venkova a zemědělství k hledání řešení optimálního stavu. Podle některých dotazníkových šetření mezi lidmi, kteří pocházejí z venkovských oblastí, se zjistilo, že mezi nejvýznamnější problémy rozvoje venkova patří především špatná finanční situace, nedostatek pracovních příležitostí, špatná dopravní infrastruktura a dopravní obslužnost, nedostatek pozemků pro výstavbu a v neposlední řadě i nezájem obyvatel podílet se na rozvoji jejich obce. Naopak odborníci a instituce, které se zabývají touto

²³ Binek, J., Galvasová, I.: *Význam rozvojových strategií venkovských regionů*. Olomouc 2008, str. 6

²⁴ Binek, J., Galvasová, I.: *Význam rozvojových strategií venkovských regionů*. Olomouc 2008, str. 6

problematikou, vidí největší problém v úbytku venkovské populace. Jedná se hlavně o stárnutí venkovského obyvatelstva anebo migraci mladých lidí do měst a periferií kvůli lepším pracovním příležitostem.²⁵

Zemědělství je jedním z neodmyslitelných faktorů tvorby venkovské krajiny a tudíž i vytváření venkovského prostředí. Česká republika se v tomto směru potýká především se značně rozdílnou strukturou farem v jednotlivých regionech. Ve srovnání s počtem zemědělských podniků vzhledem k jejich velikosti v ČR a EU15 lze konstatovat, že malé a středně velké zemědělské podniky tvoří 74 % všech podniků, ale obdělávají pouze 6 % obdělávané půdy. Naproti tomu velké zemědělské podniky tvoří pouhých 11 % všech zemědělských podniků, ale obdělávají celých 89 % obdělávané půdy. To vede k vysokému indexu koncentrace půdy. Současný stav velikostní struktury podniků v českém zemědělství lze definovat jako tzv. duální stav. Znamená to, že v ČR existuje vysoký počet malých a středně velkých podniků, které hospodaří na malé části zemědělské půdy, a naopak největší podíl zemědělské půdy připadá na nízký počet velkých podniků.²⁶

Stabilizace rozvoje venkova v ČR ale nespočívá pouze v diverzifikaci zemědělských činností, ale zejména ve zvyšování nezemědělské činnosti prostřednictvím rozvoje malých a středních nezemědělských podniků. Zemědělství bude působit jako stabilizující sektor zejména v oblastech s příznivými podmínkami pro jeho rozvoj (např. oblast Polabí, Jihomoravský a Jihočeský kraj). Obecně však platí, že zemědělství není a nebude pro venkovský prostor dostatečným stabilizujícím faktorem.

Navzdory tomu, že počet zemědělců se stále snižuje, primární sektor stále hraje významnou roli v ekonomice venkovských oblastí. Situace, která v současnosti panuje ve venkovských oblastech, vede k nutnosti nově definovat nejen základní orientaci politiky zaměřené na rozvoj venkova, ale i finanční perspektivy. Venkovský prostor je

²⁵ BINEK, Jan a kol. *Venkovský prostor a jeho oživení*. str. 33

²⁶ PĚLUCHA, Martin a kol. *Rozvoj venkova v programovacím období 2007-2013 v kontextu reformy SZP EU*. str. 41-42

svébytný stabilní socioekonomický model, který je potřeba zachovat nejen v České republice, kde hraje historickou a kulturní roli, ale i celému evropskému společenství.²⁷

3.2.1 Struktura obyvatelstva

Významným faktorem odlišující městský a venkovský prostor je právě struktura obyvatel. I když dochází v příměstských prostorech k přirozenému procesu přesunu bydlení a ekonomických činností z měst do okolních venkovských obcí, na které by mělo navázat dovybavení těchto obcí infrastrukturou, v mezilehlých a odlehlých oblastech je nutné použít celou strukturu nástrojů pro zvýšení diverzifikace činností i zlepšení kvality života, atraktivity pro trvalé bydlení a podnikání.²⁸

Hlavním problémem ve venkovských oblastech je nižší podíl obyvatelstva v produktivním věku. Z pohledu ekonomiky je tato nejdůležitější věková skupina obyvatelstva ve věku 15 až 64 let. V celorepublikovém porovnání se ale značné rozdíly moc nevyskytují. Ve venkovských oblastech žije 70,5 % obyvatel v produktivním věku a ve městě je tomu pouze o 0,7 % více. Venkovské oblasti se vyznačují také zpravidla nižším podílem osob starších 65 let na celkovém počtu obyvatel. Ve většině krajů, s výjimkou Ústeckého, Karlovarského a Královéhradeckého kraje, žije ve venkovském prostoru menší podíl těchto osob než v městském prostoru. Nicméně rozdíl mezi městy a venkovem není v této věkové skupině tolik výrazný. Tato situace může být zapříčiněna hlavně tím, že zařízení sociálních služeb pro seniory jsou častěji umístěny ve městech. Významným faktorem, který odlišuje strukturu obyvatel venkovského od městského prostoru, je také podstatně vyšší zastoupení dětí do 14 let na celkové populaci. Kde na venkově žije 15,1% dětí a ve městech 13,7%.²⁹

²⁷ Šourková Kateřina, „*Problematika rozvoje venkovských obcí na příkladu vybrané obce*“, Praha 2009, str. 10-12

²⁸ Program rozvoje venkova, str. 16

²⁹ dokument ČSÚ, Postavení venkova v kraji Vysočina, str. 7

3.2.2 *Nezaměstnanost na venkově, nedostatek pracovních míst*

Nezaměstnanost patří obvykle k důležitě sledovaným ekonomickým jevům, které výrazně ovlivňují nejen sociální oblasti života společnosti, ale také ekonomický stav a perspektivu rozvoje každé venkovské oblasti. Z pohledu venkova a potažmo v celé České republice se nezaměstnanost stala pravidelným jevem již po roce 1989. Hlavní příčinou růstu nezaměstnanosti na venkově byl především rozpad velkých zemědělských podniků začátkem devadesátých let. Nově vzniklé soukromé zemědělské podniky často nebyly schopny, z kapacitních i jiných důvodů, plně nahradit zaniklá místa a propuštění zaměstnanci byli donuceni nalézt své uplatnění v jiných sektorech národního hospodářství. Druhou hlavní příčinou byly pak zkrachovalé továrny či velké podniky, které vytvářely útlumové programy, kam denně dojíždělo venkovské obyvatelstvo za prací. Dojíždění bylo, a stále je velmi rozšířený fenomén, jak vyřešit zapojení do pracovního koloběhu u více než poloviny venkovského obyvatelstva žijících v obcích do 2 000 obyvatel. Neznamená to však, že obyvatelé žijící na venkově jsou zaměstnání pouze v zemědělství. Jde spíše o výrazný posun zaměstnanosti mezi primárními sektory směrem k sekundárním či terciárním sektorům.³⁰

Důsledky nezaměstnanosti na venkově lze obecně rozdělit dle následujících hledisek:³¹

- ekonomické
- zdravotní
- psychologické
- sociální

Mezi **ekonomické důsledky** lze zařadit například ztrátu kvalifikace při dlouhodobé nezaměstnanosti. Z **psychického hlediska** je to pak ztráta pracovního příjmu nebo strach ze ztráty pozice v rodině. Mezi **sociální riziko** lze zařadit vznik chudoby, vznik patologických jevů jako je například kriminalita, alkoholismus apod. Za největší riziko se ovšem považuje ztráta osobnosti v očích ostatních obyvatel obce, což

³⁰ Šourková Kateřina, „*Problematika rozvoje venkovských obcí na příkladu vybrané obce*“, Praha 2009, str. 10-14

³¹ viz citace č. 30

může mít za následek negativní působení na psychiku daného jedince nebo na jeho rodinu. Takovýto konsekvent se velmi silně projevuje zvláště ve venkovském prostředí, kde je velká vzájemná sociální kontrola a propojenost. Společnost je zaměřena na rodinné vazby, oproti městskému „anonymnímu“ prostředí.³²

Při porovnání míry ekonomické aktivity zaznamenáváme vždy nižší hodnotu ve venkovském prostoru oproti městskému. Míra ekonomické aktivity na venkově v celorepublikovém měřítku se pohybuje kolem 57,4 % v závislosti na krajích. Zatímco ve městských oblastech dosahuje tato hodnota 62 %. Rozdíly lze také vnímat z pohledu mužů a žen. Ve venkovských oblastech představuje míra ekonomické aktivity mužů 68,7% zatímco u žen je to pouhých 50,5%. Tyto odchylky se projevují především díky dřívějšímu odchodu do důchodu u žen a hlavně z důvodů péče o děti.³³

Průměrná míra nezaměstnanosti v prosinci roku 2011 činila 8,6 %, což znamenalo oproti předchozímu roku snížení o jeden procentní bod. Míra nezaměstnanosti v členění podle pohlaví se liší jak v absolutní hodnotě, tak v porovnání městského a venkovského prostoru. Jak ve venkovském, tak v městském prostoru je z dlouhodobého hlediska míra nezaměstnanosti žen vyšší než míra nezaměstnanosti mužů. Konkrétně k 31. 12. 2008 dosahoval rozdíl mezi mírou nezaměstnanosti žen a mužů ve venkovském prostoru v České republice 2,78% a v městském prostoru 1,2%. V jednotlivých krajích je situace obdobná, rozdíly mezi nezaměstnaností žen a mužů se pohybují mezi 2,17% a 3,95 % ve venkovském prostoru a mezi 0,66 a 2,72% v prostoru městském (porovnávání míry nezaměstnanosti podle pohlaví je díky omezené dostupnosti dat značně zkresleno).³⁴

Velké rozdíly existují především v porovnání mezi jednotlivými regiony. Relativně příznivá je tradičně situace ve Středočeském, Jihočeském, Královéhradeckém a Plzeňském kraji, ve kterých míra nezaměstnanosti v prosinci 2011 dosáhla nebo mírně překročila hranici 7%. Z dlouhodobého hlediska se již tradičně na předních místech

³² viz citace č. 30

³³ dokument ČSÚ, Postavení venkova v kraji Vysočina, str. 24 -28

³⁴ dokument ČSÚ, Postavení venkova v kraji Vysočina, str. 24 -28

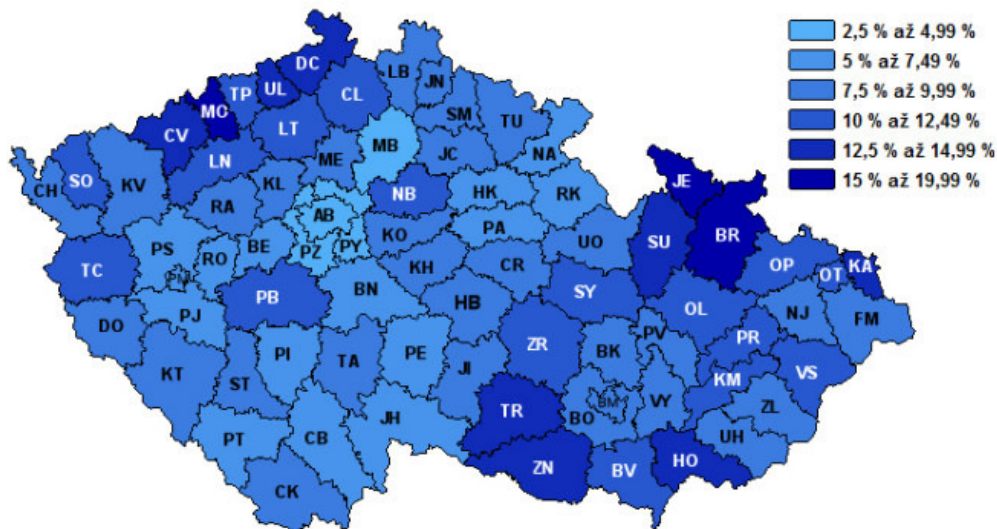
v nezaměstnanosti umísťuje Ústecký, Moravskoslezský a Olomoucký kraj. Míra nezaměstnanosti se zde pohybuje od 11, 2% do 12,9%. Velmi špatná je i situace v kraji Karlovarském, Libereckém a Jihomoravském, v nichž přesáhla míra nezaměstnanosti hodnoty 9% a v případě Karlovarského kraje atakovala hranici 10 %.³⁵

Velkým problémem v okresech s vysokou mírou nezaměstnanosti mají zaměstnavatelé, kteří nemohou najít takové zaměstnance, kteří by odpovídali požadované kvalifikaci. Vedle toho se čím dál více objevují dlouhodobě nezaměstnaní, kteří již ztratili základní pracovní návyky, a tudíž jsou prakticky nezaměstnatelní. Problémem, spojený s okresy postiženými vysokou mírou nezaměstnanosti, je také špatná infrastruktura veškerých činností, která by mohla nalákat potencionální investory, kteří by mohli do regionu přinést nové pracovní příležitosti. Investoři si však vybírají spíše oblasti, které jsou dobře dopravně dostupné a blízké větším městům. Umístění mimo tranzitní oblasti pak zvyšuje veškeré pořizovací i dopravní náklady a investoři tak ztrácejí o tyto oblasti zájem. Proto ani příznivý vývoj ekonomiky zatím nepřispívá k výraznějšímu zlepšení situace na trhu práce ve venkovských oblastech.³⁶

³⁵ Ministerstvo pro místní rozvoj, <http://portal.mpsv.cz/>, dostupné online 6.2.2012

³⁶ dokument ČSÚ, Postavení venkova v kraji Vysočina

Obrázek č. 3 Míra nezaměstnanosti v okresech ČR prosinec 2011

zdroj: <http://img.cz.prg.cmestatic.com/media/images/750x750/Jan2012/933725.jpg?d41d>, dostupné online 1. 2. 2012

3.2.3 Podíl sektorů na zaměstnanosti

Přes probíhající sektorové změny v zaměstnanosti je, v České republice, stále zaznamenávám největší podíl venkovského obyvatelstva v primárním sektoru, kde pracuje přibližně 17,6% oproti městskému 1,9%. V sektoru terciárním lze zaznamenat přesný opak. V městských oblastech pracuje v terciárním sektoru necelých 60% obyvatelstva. V sekundární sféře není tato situace tolik jednoznačná a liší se především podle krajů. Je nutno však podotknout, že v této sféře, především ve stavebnictví a v průmyslu, pracuje v ČR nejvíce obyvatel ze všech zemí EU. (24,8 % všech zaměstnaných v ČR oproti průměru EU27, který činí 16,1%).³⁷

³⁷ ČSÚ, <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/ainformace/76C00036D869>, dostupné online 25.1.2012

3.2.4 Občanská a technická vybavenost ve venkovských oblastech

Vybavenost venkovských obcí se postupem času neustále zlepšuje, i když stále existují oblasti, které zcela nezajišťují občanskou vybavenost na takové úrovni, aby zabezpečili bezproblémový život na venkově. Základním zdrojem dat na úrovni obcí v občanské a technické vybavenosti je soubor hodnot ukazatelů databáze městské a obecní statistiky (MOS). Vzhledem k tomu, že se tato databáze neaktualizuje každoročně, jsou v jednotlivých oblastech zachyceny poslední dostupné údaje z let 2006 a 2007.³⁸

Úroveň občanské vybavenosti obcí na venkově je ovlivněna řadou faktorů. Zřizování, vybavení a provoz jednotlivých zařízení je do jisté míry závislé na dostupných finančních prostředcích obcí a na celkové finanční situaci v regionu, hustotě zalidnění a nepřímo i na počtu obyvatel venkovských obcí a jejich věkové struktuře (např. počet dětí a žáků v oblasti školství).³⁹

Z retrospektivního pohledu je zřejmé, že téměř ve všech krajích ČR (s výjimkou Moravskoslezského) došlo, v porovnání s rokem 2000, k poklesu podílu obcí se zařízeními předškolní výchovy, a to zejména v důsledku rušení a slučování mateřských a základních škol v jednotlivých obcích venkovského prostoru. Důsledkem této redukce je probíhající suburbanizace, kdy intenzivní bytová výstavba, a tím i růst počtu dětí, vzniká v obcích na periferiích velkých měst. Tyto původně malé obce jsou často bez základního občanského vybavení a jejich obyvatelé využívají příslušná zařízení v blízkém městě.⁴⁰

Základní zdravotní péče je poskytována v ordinacích praktických lékařů, které jsou zřizovány v závislosti na koncentraci obyvatel (potenciálních pacientů). V celorepublikovém měřítku lze konstatovat, že počet zdravotnických zařízení v krajích

³⁸ dokument ČSÚ, Postavení venkova v kraji Vysočina, str. 27-30

³⁹ dokument ČSÚ, Postavení venkova v kraji Vysočina, str. 27-30

⁴⁰ dokument ČSÚ, Postavení venkova v kraji Vysočina, str. 27-30

vzrostl nebo stagnoval a je snadno dostupný pro většinu obyvatel. V souladu s úsporným opatřením poštovních služeb došlo ve většině krajů ČR k mírnému poklesu podílu venkovských obcí s poštovním úřadem či poštovnou. Tyto služby jsou poskytovány v 39 % venkovských obcí.⁴¹

Zásadní vliv poskytování služeb v rámci občanské vybavenosti má i dostupnost integrované dopravy jednotlivých obcí venkovského prostoru, případně jejich částí. Postupné omezování veřejné dopravy, rušení linek a snižování počtu spojů, financování dopravy z peněz obecních rozpočtů, to vše jsou faktory, které výrazně limitují rozsah a rozvoj poskytovaných služeb. Dopravní obslužnost obcí veřejnou dopravou závisí mimo jiné na výskytu zastávky veřejné dopravy. Autobusová doprava je zajišťována do většiny obcí a nejsou patrné územní rozdíly. Naopak železniční zastávky jsou pouze v necelé čtvrtině venkovských obcí a čtyřech pětinach měst.⁴²

Technická vybavenost v posledních letech dostala výrazných změn zejména v souvislosti s budováním čistíren odpadních vod (ČOV) a rozvodů plynu, ke kterým přispěla dotační politika státu, orientována především na zkvalitňování životního prostředí. Počet venkovských obcí připojených na rozvod plynu se od roku 2000 zvýšil téměř o polovinu. O více než jednu třetinu pak stoupl počet obcí s napojením na kanalizační síť s ČOV. V roce 2006 bylo vybaveno 32% obcí. Na veřejný vodovod je napojeno téměř 85% venkovských obcí.⁴³

3.2.5 Shrnutí

V předchozích kapitolách byly popsány nejvýznamnější problémy venkovských oblastí, které lze shrnout do následujících skupin *slabých stránek* rozvoje venkova. Z globálního hlediska se jedná především o nedostatek finančních zdrojů na financování regionální politiky, který vede k nízké konkurenceschopnosti venkovské ekonomiky.

⁴¹ dokument ČSÚ, Postavení venkova v kraji Vysočina, str. 27-30

⁴² dokument ČSÚ, Postavení venkova v kraji Vysočina, str. 27-30

⁴³ dokument ČSÚ, Postavení venkova v kraji Vysočina, str. 27-30

S tím je spojený dlouhodobě narůstající nedostatek pracovních příležitostí na venkově, výrazné disproporce v regionálním rozložení terciárního vzdělávání, nezaměstnanost na relativně vysoké úrovni s výraznými regionálními rozdíly, nízká mobilita pracovní síly. Mezi další příčiny patří negativní populační vývoj a nepříznivá demografická struktura obyvatelstva, rychlejší stárnutí venkovské populace, vysídlování venkova, nerovnoměrné rozložení zařízení sociální péče vzhledem k místům potřeby. Dále lze mezi slabé stránky zařadit různé nedostatky v oblasti infrastruktury jako je nevyhovující vzájemné silniční propojení krajských měst, nízká kvalitativní úroveň dopravní infrastruktury a s tím spojená zhoršující se situace v údržbě dopravní sítě. Nedostatečná dopravní obslužnost okrajových částí regionů. Z pohledu uchování zdravého životního prostředí jde o nedostatečné čištění odpadních vod zejména v menších obcích, nevhodná struktura odstraňování odpadů, nepříznivá environmentální zátěž některých částí regionů, nižší míra využívání přírodního a kulturního potenciálu pro rozvoj území, nízký podíl obnovitelných zdrojů energie a využívání obnovitelných surovin. Narůstající disparity na úrovni NUTS 3 a okresů.⁴⁴

Mezi nejvýznamnější *ohrožení* venkovského prostoru patří zvláště nezvládnutí vybudování regionálních struktur nezbytných pro přijímání pomoci z EU a jejich administrativa. Nesoulad regionálních a odvětvových politik vedoucí ke vzniku regionálních disparit. Další pokles ekonomických aktivit v hospodářsky slabých regionech a prohlubování ekonomického zaostávání venkova. Prohlubování regionálních rozdílů v rozložení vysoce kvalifikovaných lidských zdrojů a nárůst problémů s integrací problémových skupin obyvatelstva. Vysídlování venkova a živelné, nekoncepční zastavěné plochy měst a aglomerací včetně doprovodných patologických jevů. Pokračující nárůst tranzitní dopravy přes ČR, růst znečišťování ovzduší a zatížení hlukem ve velkých městech. Narůstající deficit ve financování infrastruktury, oprav bytového fondu a statků kulturního dědictví.⁴⁵

⁴⁴ internetové stránky, <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/rozvoj-regionu/swot-analyza-a-souhrnne-zhodnoceni/1001179/46071/>, dostupné online 2. 2. 2012

⁴⁵ internetové stránky, <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/rozvoj-regionu/swot-analyza-a-souhrnne-zhodnoceni/1001179/46071/>, dostupné online 2. 2. 2012

3.3 MOŽNOSTI ŘEŠENÍ PROBLÉMU VENKOVSKÝCH OBLASTÍ

3.3.1 Regionální politika EU

Regionální politika Evropské unie, nazývána též politika hospodářské a sociální soudržnosti (HSS), je souborem aktivit, nástrojů a prostředků, kterými se řídí státy Evropské Unie a je součástí dlouhotrvajícího integračního procesu. Množství a účel použití finančních prostředků z EU se odvíjí od aktuálního vymezení regionální politiky EU. Je založena na principu solidarity uvnitř EU, kdy bohatší státy přispívají na rozvoj chudších států a regionů, aby se tak zvýšila kvalita obyvatel v celé Evropské unii a tím se i snížily rozdíly v jednotlivých oblastech na hospodářské úrovni s ohledem na historické, kulturní a geografické odlišnosti. Dle evropských nařízení má politika HSS za úkol podporovat, směřovat a cíleně pomáhat zaostávajícím regionům, nebo regionům s nevyhovující strukturou průmyslu, které jsou nuceny se přeorientovat na jiná odvětví. Snažit se přispívat k udržení harmonického a udržitelného rozvoje ekonomických činností, vysoké úrovně zaměstnanosti, ochrany a zlepšování životního prostředí na území EU. Prostřednictvím regionální politiky se podporují především konkurenceschopné, rozvojové a inovativní aktivity, tak aby byly naplněny ambice změnit Evropu v ještě přitažlivější místo pro investice a práci, což je dlouhodobě účinnější než například přímé dotace pro ohrožená odvětví.⁴⁶

Pro Českou republiku bylo vyčleněno pro období 2007 – 2013 z evropských fondů 26,69 miliardy eur za předpokladu, že stát musí přidat navíc přibližně 4 miliardy eur z důvodů, že Evropská unie financuje výdaje z aktivit uskutečněných v rámci regionální politiky maximálně do 85 procent.⁴⁷

⁴⁶ <http://www.strukturalni-fondy.cz/Informace-o-fondech-EU/Regionalni-politika-EU>, dostupné online 2.2.2012

⁴⁷ <http://www.strukturalni-fondy.cz/Informace-o-fondech-EU/Regionalni-politika-EU>, dostupné online 2.2.2012

3.3.2 Fondy EU

Politika HSS je naplňována prostřednictvím strukturálních fondů a Fondu soudržnosti, které představují hlavní nástroj realizace této politiky. Jejich prostřednictvím se rozdělují finanční prostředky určené ke snižování ekonomických a sociálních rozdílů mezi členskými státy a jejich regiony. Jsou rozděleny do dvou hlavních fondů:⁴⁸

Strukturální fondy (SF)

Tyto fondy jsou určeny pro chudší nebo jinak znevýhodněné regiony (např. venkovské a problémové městské oblasti, upadající průmyslové oblasti, oblasti s geografickým nebo přírodním znevýhodněním). Strukturální fondy lze rozdělit na dvě oblasti financování:⁴⁹

1. Evropský fond pro regionální rozvoj (ERDF)

Podporovány jsou **investiční** (infrastrukturní) **projekty**, jako např. výstavba silnic a železnic, odstraňování ekologických zátěží, budování stokových systémů, výstavby poldrů a úpravy koryt řek, podpora inovačního potenciálu podnikatelů, podpora začínajícím podnikatelům, rozvoj a obnova sportovních areálů využitelných pro cestovní ruch, rekonstrukce kulturních památek, využívání obnovitelných zdrojů energie, výsadba regenerační zeleně, ekologické a energeticky efektivní sanace bytových domů, výstavba či oprava infrastruktury pro poskytování zdravotní péče, investice do dopravní a technické infrastruktury průmyslových zón, zavádění služeb elektronické veřejné správy, posilování spolupráce podnikatelů v příhraničních regionech, modernizace systému krizového managementu apod.⁵⁰

⁴⁸ <http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/f35b30a8-c37b-44ec-abe4-ba01ec4294b6/Regionalni-politika-EU>, dostupné online 2. 2. 2012

⁴⁹ viz. Citace 48

⁵⁰ viz. Citace 48

2. Evropský sociální fond (ESF)

Podporovány jsou **neinvestiční** (neinfrastrukturní) **projekty**, jako např. rekvalifikace nezaměstnaných, speciální programy pro osoby se zdravotním postižením, děti, mládež etnické menšiny a další znevýhodněné skupiny obyvatel, tvorba inovativních vzdělávacích programů pro zaměstnance, podpora začínajícím OSVČ, rozvoj institucí služeb zaměstnanosti, rozvoj vzdělávacích programů včetně distančních forem vzdělávání, zlepšování podmínek pro využívání ICT pro žáky i učitele, zvyšování kompetencí řídicích pracovníků škol a školských zařízení v oblasti řízení a personální politiky, zavádění a modernizace kombinované a distanční formy studia, stáže studentů, pedagogů a vědeckých pracovníků v soukromém a veřejném sektoru apod.⁵¹

Fond soudržnosti (FS)

Fond soudružnosti je určený na podporu rozvoje chudších států, nikoli na podporu regionů jak je tomu u strukturálních fondů. Obdobně jako u ERDF jsou z tohoto fondu podporovány **investiční** (infrastrukturní) **projekty**. Zaměřují se však jen na dopravní infrastrukturu většího rozsahu (dálnice a silnice I. třídy, železnice, vodní doprava, řízení silniční, železniční, říční, námořní a letecké dopravy) a ochranu životního prostředí.⁵²

3.3.3 Cíle regionální politiky

V období 2007—2013 sleduje regionální politika **tři cíle**, k jejichž dosažení je v evropském střednědobém rozpočtovém rámci (tzv. finanční perspektiva) prostřednictvím strukturálních fondů Fondu soudržnosti vyčleněno 347 miliard eur.⁵³

⁵¹ <http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/f35b30a8-c37b-44ec-abe4-ba01ec4294b6/Regionalni-politika-EU>, dostupné online 2. 2. 2012

⁵² viz. Citace 51

⁵³ viz. Citace 51

Cíl Konvergence

Jde o podporu hospodářského a sociálního rozvoje regionů na úrovni NUTS II s hrubým domácím produktem (HDP) na obyvatele nižším než 75 % průměru tohoto ukazatele pro celou Evropskou unii. Dále mohou čerpat státy, jejichž hrubý národní důchod (HND) na obyvatele je nižší než 90 % průměrného ukazatele pro celou Evropskou unii. Tento cíl je financovaný z evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF), kde podporuje modernizaci a diverzifikaci ekonomické struktury členských států a regionů, rozšíření a zlepšení základní infrastruktury a ochranu životního prostředí. Z evropského sociálního fondu (ESF) jsou pak podporovány činnosti jako zlepšení kvality a schopnosti institucí na trhu práce, vzdělávacích systémů, sociálních a ošetrovatelských služeb, zvýšení investic do lidského kapitálu, adaptace veřejné správy, posílení administrativní kapacity národních a regionálních správ. V České republice pod tento cíl spadají všechny regiony soudržnosti s výjimkou Hl. m. Prahy.⁵⁴

Cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost

Podpora je zaměřena na regiony na úrovni NUTS II nebo NUTS I, které přesahují limitní ukazatele pro zařazení do cíle Konvergence. Tento cíl je financovaný rovněž z ERDF a ESF. Intervence jsou poskytovány na inovace a ekonomiku založenou na znalostech, životním prostředí a předcházení rizik, dostupnost a služby základního ekonomického významu tj. posilování prvků Lisabonské a Göteborgské strategie. V České republice spadá do tohoto cíle pouze Hl. m. Praha.⁵⁵

Cíl Evropská územní spolupráce

Vychází ze současné Iniciativy Interreg tzn. podpora harmonického a vyváženého rozvoje na území Unie, dále podporuje přeshraniční spolupráce regionů na úrovni NUTS III nacházejících se podél všech vnitřních a některých vnějších

⁵⁴ <http://www.strukturalni-fondy.cz/Informace-o-fondech-EU/Regionalni-politika-EU>, dostupné online 2. 2. 2012

⁵⁵ viz. Citace 54

pozemních hranic a všech regionů úrovně NUTS III podél námořních hranic. Dále je podporován rozvoj vědy, výzkumu a informační společnosti apod. Tento cíl je financovaný pouze z ERDF a v České republice pod něj spadají všechny regiony.⁵⁶

3.3.4 Programy zabezpečující regionální politiku v ČR

Česká republika může využívat v programovacím období 26 operačních programů ze strukturálních fondů EU, které jsou rozděleny do 3 cílů hospodářské a sociální soudržnosti, které byly pojmenovány a vysvětleny v kapitole o fondech EU.⁵⁷

V centru cíle Konvergence stojí podpora hospodářského a sociálního rozvoje méně vyspělých regionů a členských států. V České republice pod něj spadají všechny regiony soudržnosti s výjimkou Hl. m. Prahy a je realizovaný prostřednictvím osmi tematických operačních programů a sedmi regionálních operačních programů. Na cíl Konvergence připadá v České republice 25,89 miliard eur cca 598,62 mld. Kč.⁵⁸

Sedm regionálních operačních programů (ROP) na úrovni regionů soudržnosti NUTS II v celkové hodnotě 4,66 mld. €, cca 131,38 mld. Kč. Společnými cíli pro všech 7 programů je zlepšení dopravní dostupnosti a propojení regionu vč. modernizace prostředků veřejné dopravy, podporu rozvoje infrastruktury i služeb cestovního ruchu, příprava menších podnikatelských ploch a objektů a zlepšování podmínek k životu v obcích a na venkově především prostřednictvím zkvalitnění vzdělávací, sociální a zdravotnické infrastruktury, odstraňování ekologických zátěží.⁵⁹

- **ROP NUTS II Severozápad**
- **ROP NUTS II Jihozápad**
- **ROP NUTS II Jihovýchod**
- **ROP NUTS II Severovýchod**

⁵⁶ <http://www.strukturalni-fondy.cz/Informace-o-fondech-EU/Regionalni-politika-EU>, dostupné online 2. 2. 2012

⁵⁷ <http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2007-2013>, dostupné online 2. 2. 2012

⁵⁸ viz. Citace 57

⁵⁹ viz. Citace 57

- **ROP NUTS II Moravskoslezsko**
- **ROP NUTS II Střední Morava**
- **ROP NUTS II Střední Čechy**

Osm tematických operačních programů s celkovou přidělenou částkou 21,23 miliard eur:⁶⁰

- **OP Doprava** - řídicí orgán: Ministerstvo dopravy ČR - odbor fondů EU
- **OP Lidské zdroje a zaměstnanost** - řídicí orgán: Ministerstvo práce a sociálních věcí
- **OP Podnikání a inovace** - řídicí orgán: Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR
- **OP Výzkum a vývoj pro inovace** - řídicí orgán: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR – odbor programu Evropského fondu pro regionální rozvoj
- **OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost** - řídicí orgán: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR – odbor pro záležitosti Evropské unie
- **OP Životní prostředí** - řídicí orgán: Ministerstvo životního prostředí ČR
- **Integrovaný operační program (IOP)** - řídicí orgán: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR – odbor řídicího orgánu IOP a operačního programu Technická pomoc
- **OP Technická pomoc** - řídicí orgán: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR – odbor řídicího orgánu IOP a operačního programu Technická pomoc

Cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost zahrnuje podporu regionů, které nespádají pod cíl Konvergence. V ČR pod něj spadá Hlavní město Praha se svými dvěma operačními programy. Na tento cíl připadá v ČR přibližně 11,73 mld. Kč (0,42 mld. €).⁶¹

⁶⁰ Šourková, 2009, str. 23

⁶¹ <http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2007-2013>, dostupné online 2. 2. 2012

- **OP Praha Konkurenceschopnost** – se zabývá podporou *investičních projektů* zaměřených především na podporu veřejné dopravy a dopravní dostupnosti v Praze, podporu inovací, informačních a komunikačních technologií, podnikání a zlepšování životního prostředí v Praze.
- **OP Praha Adaptabilita** – podpora je zaměřena na *neinvestiční projekty* zaměřené na vzdělávání, sociální integraci, podporu zaměstnanosti a rozvoj lidských zdrojů ve výzkumu a vývoji na území Prahy.

Cíle Evropská územní spolupráce se v České republice týká všech regionů a podporu lze čerpat z devíti operačních programů. Snaží se především o podporu přeshraniční, meziregionální a nadnárodní spolupráce regionů. Na tento cíl připadá v ČR 0,39 mld. €.:⁶²

- **OP Přeshraniční spolupráce ČR-Bavorsko**
- **OP Přeshraniční spolupráce ČR-Polsko**
- **OP Přeshraniční spolupráce ČR – Rakousko**
- **OP Přeshraniční spolupráce ČR – Sasko**
- **OP Přeshraniční spolupráce ČR – Slovensko**
- **OP Mezinárodní spolupráce** (všechny státy EU, Norsko a Švýcarsko)
- **OP Nadnárodní spolupráce** (ČR, Rakousko, Polsko, část Německa, Maďarsko, Slovinsko, Slovensko, část Itálie a z nečlenských zemí část Ukrajiny)
- **Sít'ový operační program INTERACT II** (všechny členské státy EU)
- **Sít'ový operační program ESPON 2013** (všechny členské státy, Norsko, Švýcarsko, Lichtenštejnsko, Island, kandidátské státy EU)

⁶² <http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2007-2013>, dostupné online 2. 2. 2012

3.3.5 Fondy Evropské Unie pro programovací období 2007- 2013

Česká republika v období 2007-2013 může ke zlepšení životní úrovně svých obyvatel čerpat z fondů EU přibližně 26,7 miliard €. Prostředky pro podporu z EU jsou rozděleny do 3 fondů společné zemědělské politiky, které nepatří mezi strukturální fondy a slouží k financování zemědělství a rybnářství:⁶³

Evropský zemědělský záruční fond (EAGF)

Představuje financování aktivit společné zemědělské politiky EU. V České republice je z tohoto fondu financován OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství (11,5% prostředků určených na OP).

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD)

Je finanční nástroj na podporu rozvoje venkova, který spadá do společné zemědělské politiky EU. Prostředky z EAFRD slouží ke zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví, zlepšení životního prostředí a krajiny nebo kvality života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova. V ČR jsou z něj hrazeny projekty předložené do tzv. Programu rozvoje venkova ČR.⁶⁴

Evropský rybářský fond (EFF)

Podporuje projekty vedoucí k vyšší konkurenceschopnosti a k ochraně a zlepšování životního prostředí. Jsou z něj financovány aktivity týkající se mořského i vnitrozemského rybolovu (např. odbahňování rybníků), podporovány investice na modernizaci zpracovatelského průmyslu, modernizace plavidel, podpora likvidace už nedostačujících plavidel, zlepšování akvakultury a uvádění na trh. V ČR jsou z Evropského rybářského fondu hrazeny projekty předložené v rámci Operačního programu rybnářství 2007-2013. Samostatný operační program pro rybnářství je novinkou,

⁶³ Šourková, 2009, str. 24

⁶⁴ <http://www.euroskop.cz/8632/sekce/zemedelstvi---eafrd/>, dostupné online 2. 2. 2012

v předchozím období spadalo rybníkářství pod OP Zemědělství. Program by měl umožnit firmám další investice do rybníků, farem i zpracovatelských kapacit.⁶⁵

3.3.6 Strategické programy

Jedním z důležitých programů pro udržení trvalého rozvoje venkovských oblastí je Program rozvoje venkova (dále PRV) České republiky na období 2007 – 2013, který je nástrojem pro získání podpory poskytované Evropskou unií z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (dále EAFRD). Byl zpracován v souladu s nařízením Rady (ES) č. 1698/2005 o podpoře pro rozvoj venkova a v souladu s prováděcími pravidly uvedené normy. Čerpání finančních prostředků z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova probíhá v souladu s programovým dokumentem na období 2007 - 2013, který byl schválen usnesením vlády ČR, Výborem pro rozvoj venkova Evropské komise a následně Rozhodnutím Evropské komise během léta roku 2007. Program rozvoje venkova je členěn do čtyř základních skupin opatření se stejným cílem - tzv. os. Ke zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství, potravinářství a lesnictví napomáhá první skupina opatření - osa I, zahrnující zejména projektová opatření obdobně jako osa III. Zvýšit biologickou rozmanitost, chránit vodu a půdu a zmírnit klimatické změny je společný cíl druhé skupiny opatření – osy II. Úkolem opatření osy III je pak zkvalitnit život ve venkovských oblastech a podpořit diverzifikaci hospodářství venkova. Cílem osy IV je napomoci obyvatelům venkovských mikroregionů principem „zdola-nahoru“ vypracovat vlastní strategii rozvoje území, ve kterém žijí a podpořit projekty pro jeho rozvoj - metodu LEADER.⁶⁶

Celkový objem finančních prostředků určených pro dotace z PRV tvoří spolu s příspěvkem ze státního rozpočtu cca 90,2 mld. Kč (cca 3,7 mld. EUR) na období 2007-2013.⁶⁷

⁶⁵ <http://www.euroskop.cz/8633/sekce/evropsky-rybarsky-fond---eff/>, dostupné online 2. 2. 2012

⁶⁶ dokument ministerstva zemědělství: „Zemědělství“, Praha 2010 str. 43

⁶⁷ dokument ministerstva zemědělství: „Zemědělství“, Praha 2010 str. 43

Opatření Programu rozvoje venkova přispějí k naplňování cílů Lisabonské strategie ve všech jejích oblastech:⁶⁸

- *Společnost založená na znalostech*
- *Vnitřní trh a podnikatelské prostředí*
- *Trh práce*
- *Udržitelný rozvoj*

Základní účely trvalého udržení rozvoje venkova a zemědělství jsou v Programu rozvoje venkova popsány následujícími čtyřmi rozvojovými osami:⁶⁹

OSA I: Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví

Tato osa je zaměřena na podporu konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví a posílení dynamiky podnikání v zemědělské výrobě a v navazujícím potravinářství. Nepříznivá situace zemědělských podniků co se týče technologického a technického vybavení vede k potřebě modernizace zemědělských podniků. Dalším důvodem je zhoršená věková struktura zemědělců. Proto se tato osa soustředí také na nalákání mladých a aktivních pracovníků do zemědělství. Pod osu I spadají 3 opatření. Celková finanční alokace EAFRD (podílu EU) činí 22,53 %:

Priority osy I:

1. Modernizace, inovace a kvalita (92,18 % z osy) - vytvoření silné zemědělsko-potravinářské odvětví, modernizovat zemědělské podniky, zavádět inovace a zvýšit kvalitu produktů. (Modernizace zemědělských podniků, investice do lesů, přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům, pozemkové úpravy)

⁶⁸ Šourková, bakalářská práce 2009, str. 25

⁶⁹ Popis rozvojových os je převzat z dokumentu ministerstva zemědělství: „Zemědělství“, Praha 2010 str. 43

2. Přenos znalostí (7,82 % z osy) - vytvoření dynamické zemědělsko-potravinářské prostředí, rozšířit vzdělávání a poradenství a snížit věkový průměr pracovníků v zemědělství. (Odborné vzdělávání a informační činnost, zahájení činnosti mladých zemědělců, předčasné ukončení zemědělské činnosti, využívání poradenských služeb).

OSA II: Zlepšování životního prostředí a krajiny

Cílem je vytvořit multifunkční zemědělství a lesnictví, které bude šetrné k životnímu prostředí, krajině a přírodě. Osa II reaguje na nutnost chránit vody a půdy a zastavit úbytek biodiverzity. Jedná se také o reakci na změny klimatu. Rozvojová osa obsahuje tři priority a její váha na celkové finanční alokaci EAFRD činí 53,01 %. Celkový rozpočet na osu II za celé programovací období (2007-2013) přibližně 1, 945 738 851 EUR.

Mezi priority osy II patří:

- 1. Biologická rozmanitost, zachování a rozvoj zemědělských a lesnických systémů s vysokou přidanou hodnotou a tradičních zemědělských krajin** (80,10% prostředků osy II)
- 2. Ochrana vody a půdy** (14,76% prostředků z osy)
- 3. Zmírňování klimatických změn** (5,14% prostředků z osy)

OSA III: Kvalita života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova

Rozvojová osa III je vzhledem k tématu této práce důležitá, jelikož se zaměřuje především na růst a zkvalitnění života na venkově pomocí tvorby pracovních příležitostí, podpory využívání obnovitelných zdrojů energie, diverzifikaci

ekonomických činností na venkově a na vzdělávání. Její relativní váha na finanční alokaci EAFRD činí 16,95 %:

Opatření III. 1.1 Diverzifikace činností nezemědělské povahy

V rámci tohoto opatření je podpora zaměřena na diverzifikaci činností zemědělských subjektů směrem k nezemědělským činnostem s cílem dosažení výrazného posílení ekonomického potenciálu a zajištění podmínek pro kvalitní život místních obyvatel a stability venkovského prostoru.

Opatření III. 1.2 Podpora zakládání podniků a jejich rozvoje

Do této oblasti spadá drobná výroba, řemesla a služby pro hospodářství a obyvatelstvo. Podpora je také zaměřena na výstavbu decentralizovaných zařízení pro zpracování a využití obnovitelných zdrojů energie s cílem energetické soběstačnosti venkova a naplnění závazků ČR k dosažení 8% energie z obnovitelných zdrojů. O tuto podporu mohou žádat podnikatelské subjekty nejmenší velikosti – mikropodniky.

Opatření III. 1. 3. Podpora cestovního ruchu

Je především zaměřena na ty činnosti, které se týkají rozvoje cestovního ruchu v České republice. Například na vybudování pěších a lyžařských tras, vinařských stezek a hippostezek (jezdecké stezky), půjčoven sportovního vybavení a objektů a ploch pro sportovně rekreační využití nebo výstavba malokapacitních ubytovacích a stravovacích zařízení.

Opatření III. 2.1 Obnova a rozvoj vesnic, občanské vybavení a služby

V tomto opatření se jedná o projekty na výstavbu vodovodů, kanalizací a čistíren odpadních vod, které mohou být realizovány v obcích do 2000 obyvatel, ostatní projekty v obcích do 500 obyvatel. Zažádat mohou obce, svazky obcí, nestátní neziskové organizace, zájmová sdružení právnických osob a církve a jejich organizace.

Opatření III. 2.2 Ochrana a rozvoj kulturního dědictví venkova

Podpora je určena na vypracování studií obnovy a využití kulturního dědictví (kulturních památek, památkových rezervací, památkových zón, kulturních prvků vesnic a krajiny, památek místního významu, historických parků, zahrad, alejí a skupin stromů), dále zpracování budování nových stálých výstavních expozic a muzeí s vazbou na místní historii, zajímavosti, kulturní a umělecké aktivity a programů regenerace památkově chráněných území a plánů péče o krajinné památkové zóny. Dále je podporována tradiční lidová kultura. Žadatelé mohou být obce, svazky obcí, nestátní neziskové organizace, zájmová sdružení právnických osob a církve a jejich organizace.

Opatření III. 3.1 Vzdělávání a informace

Podpora v rámci tohoto opatření je zaměřena na vzdělávání a informování fyzických a právnických osob, které mají vážný zájem zahájit nebo rozšířit podnikání, případně jiné působení, na venkově v rámci aktivit podporovaných v ose III.

OSA IV: Leader

Účelem osy IV Leader je především zlepšení kvality života ve venkovských oblastech, posílení ekonomického potenciálu a zhodnocení přírodního a kulturního dědictví venkova, spolu s posílením řídicích a administrativních schopností na venkově. Principy Leaderu jsou pro rozvoj venkova zvláště dobrou metodou, neboť vedou k pozitivním efektům, plynoucím ze spojení různých subjektů, které ve venkovském prostoru působí. Tato osa se podílí na celkových finančních prostředcích EAFRD 5%.

Opatření IV. 1.1 Místní akční skupina (MAS)

V rámci tohoto opatření realizují místní akční skupiny svůj Strategický plán Leader (SPL). Tyto skupiny nejsou protikladem k místní samosprávě, ale vhodně ji doplňují v úsilí o obnovu a rozvoj obcí a přispívají i k rozvoji zemědělství a péči o přírodu a krajinu. Podpora je poskytována místním akčním skupinám, které splní kritéria přijatelnosti posuzovaná Státním zemědělským intervenčním fondem a jsou vybrána Hodnotitelskou komisí složenou ze jmenovaných expertů. Opatření se realizuje na základě principů Leader.

Opatření IV. 1.2 Realizace místní rozvojové strategie

Podporu lze poskytnout na projekty, které jsou v souladu se schváleným Strategickým plánem Leader místní akční skupiny a příslušnými podmínkami opatření Programu rozvoje venkova ČR. Projekty k realizaci vybírá na základě předem stanovených bodovacích kritérií místní akční skupina prostřednictvím své výběrové komise. Výběr projektů místními akčními skupinami probíhá minimálně jednou do roka. Kategorie příjemců podpory jsou specifikovány ve Strategickém plánu Leader.

Opatření IV. 2.1 Realizace projektů spolupráce

Podpora je poskytována na projekty spolupráce mezi územími na národní nebo nadnárodní úrovni, s cílem povzbudit spolupráci mezi místními akčními skupinami v rámci členských států a na území třetích zemí. Smyslem tohoto opatření je využití příkladů nejlepší praxe k posílení inovačních postupů a přenosu znalostí. Příjemcem dotace jsou místní akční skupiny.

Existence a realizace Programu rozvoje venkova ČR přispívá k dosažení cílů stanovených Národním strategickým plánem rozvoje venkova, tj. k rozvoji venkovského prostoru České republiky na bázi trvale udržitelného rozvoje, zlepšení stavu životního prostředí a snížení negativních vlivů intenzivního zemědělského

hospodaření. Program dále umožňuje vytvořit podmínky pro konkurenceschopnost České republiky v základních potravinářských komoditách.⁷⁰

Program rozvoje venkova pro období 2007 – 2013 se snaží zaměřovat své intervence mj. také na změnu hospodářské struktury venkova a vytvořit tak atraktivní prostředí pro bydlení a podnikání, včetně výhodných podmínek pro malé a střední podnikatele. Diverzifikací činností mimo zemědělství se vytvářejí nová pracovní místa a zlepšuje se kvalita života ve venkovských oblastech. Za stabilizující efekty ve venkovských oblastech, které by mohly usnadnit tvorbu atraktivního prostředí, se považují např.:⁷¹

- *výroba a využití obnovitelných zdrojů energie, především biomasy – zde je potenciál v možnosti vytváření nových obchodních příležitostí a pracovních míst,*
- *inovace výrob a modernizace zemědělských, potravinářských a lesnických technologií v kontextu podpory kvality produktů a inovací v daných oborech (do této oblasti dále patří i posílení mimoprodukčních funkcí zemědělství a lesů tj. péče o krajinu a přírodu, atd.),*
- *produkce kvalitních a bezpečných potravin, bioproduktů, výrobků racionální výživy v souvislosti s rostoucí poptávkou a zájmu obyvatel o zdravé životní prostředí, a také zvyšující se životní úrovní (významnou roli zde hrají především tradiční výrobky a regionální speciality),*
- *rozvoj cestovního ruchu ve venkovských oblastech se zaměřením na specifické kulturní nebo přírodní podmínky v kontextu komplexního rozvoje venkova.*

Všechny tyto oblasti aktivit reagují na rostoucí požadavky udržitelného rozvoje venkova a ochrany životního prostředí.

⁷⁰ Šourková, bakalářská práce 2009, str. 28

⁷¹ PĚLUCHA, Martin a kol. *Rozvoj venkova v programovacím období 2007-2013 v kontextu reformy SZP EU*

Řešení řady problémů venkovských, resp. malých obcí může být usnadněno také spoluprací více sousedících obcí či obcí s obdobnými problémy. Projevem vnímání potřebnosti spolupráce je zakládání dobrovolných svazků obcí, které bývají nazývány mikroregiony. Mikroregiony obvykle vznikají pro ucelenou oblast vymezenou přírodními, historickými, společenskými či správními hranicemi. Některé z těchto svazků obcí mají již několikaletou tradici a za sebou řadu úspěšných společných rozvojových projektů, jiné vznikly teprve nedávno. Některé obce jsou členy několika svazků, jiné obce dosud do žádného svazku nevstoupily. Obecně lze ale říci, že naprostá většina venkovských obcí jejich výhod využívá. Vytváření svazků obcí v praxi vychází z různých příčin. Vedle svazků obcí zabývajících se komplexním rozvojem je velmi rozšířená spolupráce za účelem společné realizace větších infrastrukturních projektů (svazky obcí pro plynofikaci, budování kanalizace a výstavbu společné ČOV, realizace vodovodu). Vyskytují se i svazky obcí sdružené bez principu územní celistvosti a zaměřující se např. na propagaci určitých společných prvků. Silným motivem pro spolupráci může být i například společný postup proti monopolům.⁷²

⁷² Binek, J., Galvasová, I.: *Význam rozvojových strategií venkovských regionů*. Olomouc 2008, str. 6

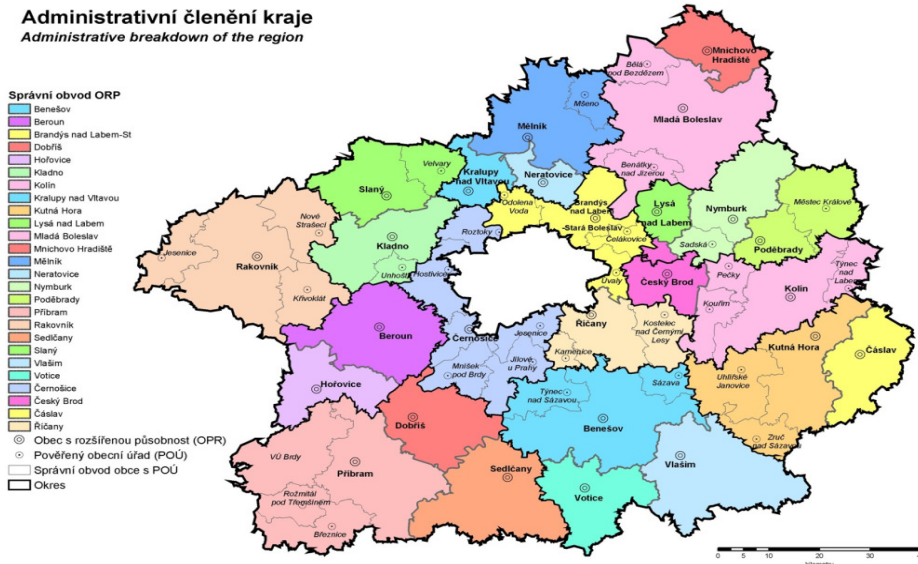
4. Charakteristika Středočeského kraje

4.1 VYMEZENÍ ÚZEMÍ

Středočeský kraj, jak již sám název naznačuje, se nachází uprostřed Čech a svou velikostí, počtem obcí i obyvatel patří mezi největší kraj v České republice. Jeho rozloha zabírá 14 % území ČR. Kraj zcela obklopuje hlavní město Prahu a sousedí téměř se všemi Českými kraji kromě Karlovarského a nově vzniklých „moravských“ krajů. Na rozdíl od ostatních krajů nemá Středočeský kraj své sídlo umístěno na vlastním území, ale je jím hlavní město Praha. Tato úzká a silná vazba kraje na Hlavní město může mít převážně pozitivní vliv, ale v řadě aspektů je tato vazba brána jako silně negativně působící na samotný rozvoj kraje. Vzniká totiž takzvaný stínový efekt, který je umocňován velkým počtem malých obcí a nedostatkem velkých měst.

Administrativně se kraj dělí na 26 správních obvodů obcí s rozšířenou působností. Největší správní obvod s rozšířenou působností je Příbram, která zabírá 8 % rozlohy Středočeského kraje. Nejmenším správním obvodem jsou pak Neratovice s jedním procentem rozlohy Středočeského kraje. Podle ČSÚ však přes 80% území zabírají venkovské oblasti, ve kterých leží 90% obcí Středočeského kraje.

Obrázek č. 5 Administrativní členění Středočeského kraje

zdroj: ČSÚ, [http://www.czso.cz/xs/redakce.nsf/bce41ad0daa3aad1c1256c6e00499152/9c770ffe55f010cfc1256f1c005b3fbd/\\$FILE/13-210108m002.jpg](http://www.czso.cz/xs/redakce.nsf/bce41ad0daa3aad1c1256c6e00499152/9c770ffe55f010cfc1256f1c005b3fbd/$FILE/13-210108m002.jpg), dostupné online 10. 2. 2012

4.2 STRUKTURA OBYVATELSTVA

K 31. březnu 2010 měl Středočeský kraj 1 251 801 obyvatel a řadí se tak na první příčku. Nejlidnatějším okresem Středočeského kraje je okres Kladno, ve kterém žije přibližně 160 000 obyvatel. Naopak nejméně obyvatel žije v okrese Rakovník s cca 55 000 obyvatel. Hustota zalidnění, která je z pohledu rozvoje venkova důležitá, je nejvyšší v okresech Kladno, Praha-západ, Praha-východ a Mělník, kde dosáhla hodnoty přes 140 obyvatel na km². V okrese Kladno dokonce hustota zalidnění přesáhla přes 200 obyvatel/km². Výše jmenované okresy jsou vysoce intenzivně vázány na Prahu a do jisté míry tak tvoří metropolitní zázemí hlavního města. To však s sebou nese určité negativní dopady, jako je přetíženost dopravních sítí, znečišťování životního prostředí nebo také zástavba zemědělských ploch. Naopak nejnižší hustotu zalidnění lze najít v okresech Příbram, Rakovník a Benešov, kde tato hodnota nedosahuje ani 70 obyvatel na km². Zvláštností pak naopak je, že navzdory umístění, poloze tohoto kraje je počet venkovských obyvatel nejvyšší ze všech krajů v celé ČR. V obcích zařazených do

venkovského prostoru totiž žije necelých 44% obyvatel. Existují však výrazné rozdíly v rámci kraje, kde v 10 - ti z celkových 26 správních obvodů obcí s rozšířenou působností žije nadpoloviční podíl venkovských obyvatel (nejvíce Hořovice 67,2% a Votice 62,8%). Pouze v pěti správních obvodech se tato hodnota pohybuje v rozmezí 15-25%. (např. Neratovice 25,7%, Lysá nad Labem 17,8%).

4.3 VĚKOVÁ STRUKTURA

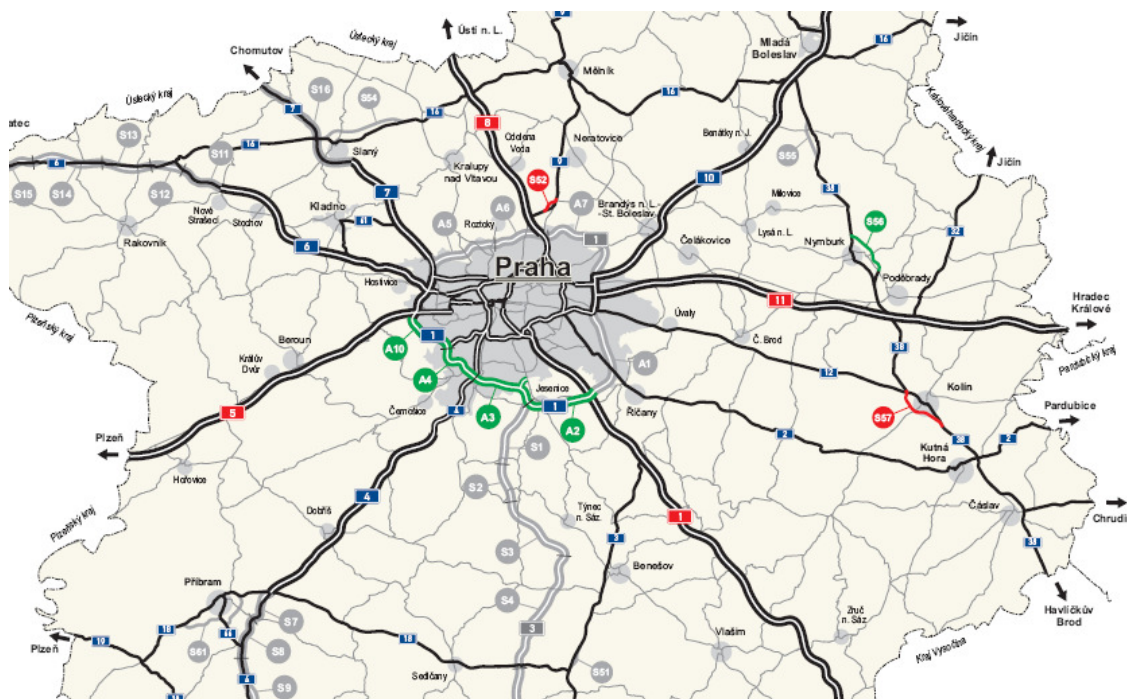
Obyvatelé v produktivním věku jsou ve Středočeském kraji zastoupeni z 70%. Důvodem je hlavně atraktivní poloha kraje pro ekonomickou činnost (blízkost Prahy, dobrá dopravní dostupnost, atd.). Rozdíly mezi venkovským a městským prostorem lze opět vnímat na úrovni okresů, které jsou vzdálenější od periferie Prahy. V případě věkové struktury lze vnímat výrazně odlišující faktory ve skupině děti do 14 let. V obcích bez základní školy žije 43 % dětí z venkovských oblastí, zatímco celorepublikový průměr činí necelých 32 %. Největší rozdíly lze zaznamenat např. ve Slaném, Brandýse nad Labem nebo v Mnichově Hradišti. Naopak v Lysé nad Labem a Černošicích žije více dětí ve městském prostoru. Tento jev je dán především výstavbou satelitních měst v příměstských oblastech a obcích, které nejsou vybaveny školami a školkami a to pak vede k tomu, že „venkovské“ děti dojíždějí do škol do přilehlých měst, kde jsou tyto instituce zastoupeny ve větším množství. Oproti tomu se na venkově vyskytuje nižší podíl osob starších 65 let na celkovém počtu obyvatel. To opět souvisí s tím, že většina zařízení pro seniory se nachází ve větších městech.

4.4 INFRASTRUKTURA A OBČANSKÁ VYBAVENOST

Úzká vazba s hlavním městem a hustá dopravní síť činí polohu kraje mimořádně výhodnou. Kraj je pro Prahu významným zdrojem jak obstarávání potravin, služeb a pracovních síl, ale také poskytuje svůj potenciál, co se týče rekreačního a kulturního zázemí. Tím se však stávají tyto výhody občas i nevýhodami. Tím, že přes Středočeský kraj vedou do hlavního města historicky nejstarší a systematicky uspořádané hlavní železniční a hlavně silniční tratě, vzniká tak dopravně nejpreťíženější území v celé

České republice. Trvalé problémy souvisejí i s nedostatečným propojením středočeských okresních měst i s absencí obchvatů větších krajských měst. Silnice nižších tříd jsou též ve velmi nevyhovujícím stavu. V posledních letech se podařilo otevřít část pražského okruhu R1 spojující Plzeňskou D8 a Brněnskou D1, což výrazně ulehčilo dopravě v západní části Prahy – Jižní spojce a Barrandovskému mostu. Je to však jeden z malých kroků k odstranění přetížených hlavních tahů vedoucích skrz Středočeský kraj do Prahy. Svou hlavní roli zde hraje také vodní doprava. Jedinou vodní cestu v ČR pro vnitrostátní i mezinárodní přepravu představuje v současné době Labsko-vltavská vodní cesta, která má přibližně 3/4 své délky na území kraje.

Obrázek č. 6 Přehled hlavních silničních tahů ležících na území Středočeského kraje

Zdroj: Ředitelství silnic a dálnic ČR, http://www.silnice.info/vystavba_v_krajich_crS.php, dostupné online 12. 3. 2012

Technická infrastruktura, zejména však vybavenost malých obcí je dlouhodobě nežádoucí. Nedostatky se týkají nejvíce oblasti plynofikace, zásobování pitnou vodou, odvodu splaškových vod a jejich následného čištění. Opět se zde nacházejí značné okresní rozdíly, kdy platí čím blíže ku Praze, tím lepší situace. Výstavba v posledních

letech výrazně napomohla tomuto rozvoji právě v oblastech, jako je okres Praha – západ a Praha – východ.

Jednou z dalších příčin nedostatečné vybavenosti Středočeského kraje technickou infrastrukturou je, že se v kraji nachází vysoký podíl obcí do 2 000 obyvatel. Podle dokumentu ČSÚ „*Postavení venkova ve Středočeském kraji*“ patřilo k 31. 12. 2008 do venkovského prostoru 92,5% obcí, což představuje necelých 83% rozlohy kraje. Jediné město nad 50 tis. obyvatel je Kladno. Kraj se řadí pak mezi kraje s nejnižším počtem trvale obydlených bytů napojených na kanalizační síť a veřejné vodovody a se zavedeným plynem.

4.5 ZEMĚDĚLSTVÍ A PRŮMYSL

Středočeský kraj lze obecně charakterizovat jako region průmyslově-zemědělský. Zemědělská půda zabírá z celkové rozlohy půdy v kraji 83,5 %, což je vyšší hodnota než je republikový průměr (72,4 %). Nejvyšší podíl zemědělské půdy je v okresech úrodného Polabí. Zemědělská výroba využívá především z vynikajících přírodních podmínek na severovýchodě kraje, kde převládá hlavně rostlinná výroba, pěstování ječmene, pšenice a cukrovky. V posledních letech se stalo trendem také pěstování energetických plodin, zejména řepky olejky. V příměstských oblastech je to pak pěstování ovoce, zeleniny a květin. Celkově je ve Středočeském kraji více zaměstnanců v zemědělství z celkové zaměstnanosti než v České republice. Největší podíl ekonomických subjektů v zemědělství vykazují okresy Benešov, Nymburk, Rakovník a Kutná Hora.⁷³

Díky koncernu ŠKODA AUTO a.s. Mladá Boleslav je stěžejním odvětvím v kraji především průmysl a strojírenství, dále pak chemie a potravinářství. Zahájena byla také výroba malých aut v TPCA Czech, s.r.o. Kolín. Několika významnějšími podniky je zastoupeno i sklářství, keramika a polygrafie. Ústup zaznamenaly dříve tradiční obory jako těžba uhlí, ocelářství a kožedělný průmysl.

⁷³ <http://www.kr-stredocesky.cz/portal/stredocesky-kraj/statisticke-udaje/zemedelstvi/>, online dostupné 22. 2. 2012

4.6 TRH PRÁCE

Středočeský kraj má díky své poloze dlouhodobě jednu z nejnižších mír nezaměstnanosti v porovnání s celorepublikovou mírou. Ke konci roku 2011 byla průměrná registrovaná míra nezaměstnanosti v kraji 7,1 %. Jsou však zaznamenávány vysoké rozdíly mezi okresy, kdy již tradičně nejnižší míru nezaměstnanosti zaznamenávají okresy obklopující Prahu, tedy Praha – východ a Praha – západ s hodnotou 3,3 a 3,9%. Nejvyšší hodnota byla v prosinci 2011 zaznamenána naopak v okrese Příbram a Nymburk, kdy se míra nezaměstnanosti vyšplhala až přes hranici 10%.

Zaměříme-li se pak na odvětvovou strukturu zaměstnanosti v celorepublikovém srovnání, je v kraji zastoupena nadprůměrně průmyslová a zemědělská výroba, naopak služby a stavebnictví se podílejí na celkové zaměstnanosti méně. Služby však vykazují v posledních letech progresivní růst. Hlavním důvodem tohoto jevu je především stěžejní odvětvový automobilový průmysl v Mladé Boleslavi, kde pracuje nadpoloviční většina všech zaměstnanců pracujících v průmyslu, a tento okres vykazuje největší tržby a největší počet zaměstnanců na jeden podnik.

Z dlouhodobého hlediska se průměrná hrubá mzda v kraji řadí mezi nejvyšší průměrnou mzdu v porovnání mezi všemi kraji ČR. Za první až třetí čtvrtletí roku 2011 činila podle ČSÚ průměrná hrubá mzda 23 478 Kč. Je to sice po Praze druhá nejvyšší průměrná mzda mezi kraji v ČR, ale průměrná mzda v Praze je proti tomuto kraji o 5 624 Kč vyšší. Situace se opět zhoršuje s rostoucí vzdáleností od města Prahy.

4.7 KULTURA, SPOLEČNOST A PŘÍRODNÍ PAMÁTKY

Ve středočeském kraji se nachází také mnoho přírodních a historických oblastí pro využití k rekreaci, turismu a cestovnímu ruchu. Svou polohou blízkosti Prahy nabízí nespočetné množství míst vhodných právě těmto aktivitám. Doslova rájem pro tzv.

chataře a víkendové chalupáře patří již tradičně oba pražské okresy. Především v oblastech okolo řek Berounka, Sázava a Vltava, lze najít chatové osady a obce, které „žijí“ především jen o víkendu a v letním období. Co se týče zahraničních turistů, lze je častěji zaznamenat spíše v oblastech v blízkosti letiště Ruzyně, tedy Praha – západ a Kladno, kde turisté využívají ubytovacích zařízení. Nebo také v jediné lázeňské oblasti Poděbrady. Dále jsou to také historické lokality, zařazené na Seznam světového dědictví UNESCO. Patří sem především kromě Kutné Hory také Kolín a nejznámější hrady (Karlštejn, Křivoklát), zámky (Konopiště, Lány) a zříceniny (Okoř, Žebrák). Atraktivita středočeského kraje nezaostává ani v environmentální oblasti. Mezi nejcennější přírodní oblasti lze zařadit chráněné krajinné oblasti Kokořínsko, Křivoklátsko, Český ráj a Český kras.

4.8 SHRNUTÍ

Středočeský kraj obklopuje svým územím celé hlavní město a touto polohou se vyskytují významné rozdíly na úrovni regionální. Okresy (Praha – východ a Praha – Západ) umístěné v těsné blízkosti Prahy vykazují mnohem příznivější podmínky, než tzv. okrajové území. Tato polarita je, co se týče celé republiky, zcela unikátním jevem. A proto lze konstatovat, že tyto regionální rozdíly jsou jedním z hlavních příčin problému rozvoje venkovských oblastí v tomto kraji. Periferijní oblast vykazuje od struktury obyvatel, zaměstnanosti, nabídky a poptávky po službách, vzdělání, sociálních službách po vybavenost infrastrukturou mnohem příznivější strukturu než vzdálenější oblasti. Nezaměstnanost se zde pohybuje již dlouhodobě na nejnižší úrovni, zatím co okrajové oblasti vykazují odlišné hodnoty. Co se týče dopravní infrastruktury je, díky napojení pražské integrované dopravy, opět v suburbanních částí dobrá dopravní dostupnost. To se ovšem nedá říct v okrajových zónách, kde toto propojení ztrácí, se vzdáleností od hlavního města, funkci a vyskytují se problémy jak s propojením regionálních dopravců, chybějící přestupní terminály, tak i propojení regionálních měst. Nekvalitní silnice, nevyhovující šířka vozovky apod.

Rozdíly lze vnímat také v oblasti sociální infrastruktury. Dostupnost služeb, kultury, aktivit pro volný čas, nabídka vzdělávání či zdravotních zařízení je obtížná. Většina těchto služeb se totiž nachází ve větších městech a nutí tak lidi z odlehlých oblastí dojíždět, čímž se opět vracíme k problému dopravní dostupnosti. Vybavenost kraje technickou infrastrukturou je též v malých odlehlých obcích dlouhodobě nežádoucí. Rozdíly jsou opět mezi suburbanními – okrajovými územími. Po vstupu ČR do EU se sice tato situace výrazně zlepšila díky využívání finančních prostředků nabízených pomocí dotací a podpůrných programů, situace je ale stále nepříznivá ve vzdálenějších oblastech od centra a je ztížena velkým výskytem obcí do 2000 obyvatel.

Pro snadnější orientaci v charakteristice Středočeského kraje byla zpracována SWOT analýza, která byla kvůli orientaci této diplomové práce, zaměřena především na slabé stránky a ohrožení Středočeského kraje.

Slabé stránky:

- polarizace periferijního a okrajového území
- absence správního sídla na území SK
- vysoce intenzivní sociálně – ekonomická vazba na Prahu
- rozdíly v hustotě obyvatel, roztržitost sídelní struktury – tzv. stínový efekt Prahy
- vysoký podíl dětí do 14 let a s tím spojená nedostatečná vybavenost škol
- nevyhovující struktura sociálních zařízení pro seniory
- přetíženost dopravních tahů vedoucích skrz kraj, nedokončený obchvat kolem Prahy a větších krajských měst
- velmi špatný stav silnic nižších tříd a propojenost okresních měst v rámci kraje
- nedostatečné propojení a návaznost integrované dopravy
- nedostatečná technická a občanská vybavenost v obcích do 2000 obyvatel
- neřízená výstavba „satelitních měst“ v přilehlých oblastech Prahy
- nedostatečná podpora dlouhodobějšího cestovního ruchu (pouze jednodenní návštěvníci)
- vysoké rozdíly v hodnotách nezaměstnanosti mezi okrajovými a suburbaními územími
- nedostatečná podpora malého a středního podnikání ve venkovských oblastech

Ohrožení:

- stárnutí obyvatelstva převážně v odlehlých oblastech
- odliv vysokoškolsky vzdělaných do hlavního města Prahy za lepšími pracovními podmínkami a příležitostmi
- prohlubování závislosti některých regionů pouze na jedno odvětví (Mladá Boleslav – Škoda Auto)

- ubývání zemědělské půdy vůči masivní výstavbě jak obytných tak i průmyslových zón
- v souvislosti s předchozím bodem ztráta typického celkového rázu venkova a venkovské krajiny
- nevyhovující počet nově vytvořených pracovních míst
- zaostávající znalosti a schopnosti uchazečů o práci v oblasti nových informačních a komunikačních technologií
- neschopnost regionů přizpůsobovat se měnícím se požadavkům společnosti (nabídka, šíře a kvalita veřejných služeb)
- nevyhovující kapacita dopravních sítí a jejich kvalita
- zvyšující se dopravní i environmentální zátěž kraje
- v neposlední řadě se jedná také o nezájem obyvatel o všechny tyto problémy, které souvisí s místem, kde bydlí

5. Analýza možností rozvoje venkovských oblastí ve Středočeském kraji

Problémy, které se vyskytují ve venkovských oblastech, se dají řešit různými způsoby za pomoci různých prostředků. Nejdůležitějším faktorem však je, jakých výsledků a cílů lze dosáhnout a pomocí kterých prostředků tím bude dosaženo. Proto, aby bylo dosaženo trvalého rozvoje, a obnovy venkovských oblastí ve Středočeském kraji lze využít prostředky jak na národní, tak i na mezinárodní úrovni, tak i finanční i nefinanční prostředky.

5.1 STŘEDOČESKÝ FOND OBNOVY OBCÍ A MĚST (SFROM)

Fond Středočeského kraje na obnovu obcí a měst je plně administrován a financován Středočeským krajem. Přispívá k rozvoji obcí a měst s méně než pěti tisíci obyvateli a dotace jsou plně poskytovány z rozpočtu Středočeského kraje. V rámci fondu jsou každým rokem vyhlašovány tematické zadání „Velké projekty“ a tematické zadání „Program obnovy venkova“.

5.1.1 Program obnovy venkova

Program má v České republice dlouhodobé působení již od roku 1994, kdy nahradil program obnovy vesnice. Dnes je program obnovy venkova (POV) zabezpečován Ministerstvem pro místní rozvoj. *„Program je založen na představě samostatných venkovských oblastí, které svojí aktivitou určují chod a vývoj života v obcích, předpokládá participaci obyvatel venkova, občanských spolků a sdružení při obnově jejich obce v souladu s místními tradicemi, rozvoj podnikání ve venkovských regionech, vlastní stavební obnovu vesnice a péči o krajinu.“⁷⁴*

⁷⁴ Zpráva o Programu obnovy venkova, str. 3, <http://www.mze-vyzkum-infobanka.cz/zpravy-53914.aspx>, dostupná online 23. 2. 2012

Program je rozdělen do pěti dotačních titulů, kterými jsou příjemci dotací omezeni. Jedná se o tyto dotační tituly:⁷⁵

- *č. 1 - Podpora vítězů soutěže Vesnice roku*
- *č. 2 - Podpora zapojení dětí a mládeže do komunitního života v obci*
- *č. 3 - Podpora spolupráce obcí na obnově a rozvoji venkova*
- *č. 4 - Podpora obnovy drobných sakrálních staveb v obci*
- *č. 5 - Podpora zapojení romské komunity do života obce a společnosti*

Ve Středočeském kraji na základě tematického zadání se podpory týkají 16 oblastí, kde bylo v roce 2011 schváleno celkem 208 žádostí v celkové hodnotě necelých 500 milionů korun. Kraj poskytuje finanční prostředky maximálně do výše 95% a spoluúčast žadatele požaduje minimálně 5%. Přičemž minimální požadovaná částka může být 500 000,-Kč a maximální 10 000 000,-Kč.

Oblasti podpory v tematických zadáních se z velké části shodují. Rozdíl je pouze v poslední podpoře, která v zadání „Velké projekty“ podporuje projekty na opravu místních komunikací, které jsou spolufinancovány z fondů EU. V tematickém zadání POV jde v posledním bodu o dotace z úroků z úvěrů, kde lze například dotovat i úroky z úvěrů, které jsou určeny na pořízení projektové a technické dokumentace k žádosti o poskytnutí dotace z fondů EU. Mimo jiné se tedy jedná o tyto oblasti podpory:

- *základní školy, mateřské školy, kulturní zařízení, tělovýchovná zařízení, dětská hřiště*
- *hasičské zbrojnice a požární nádrže*
- *hřbitovy*
- *drobné sakrální stavby*
- *radnice a obecní úřady*

⁷⁵ <http://www.mmr.cz/Regionalni-politika/Programy-Dotace/Podpora-rozvoje-regionu-v-roce-2012/Podpora-obnovy-a-rozvoje-venkova>, dostupné online 25. 2. 2012

- čekárny, prostranství u nádrží a zastávek
- rekonstrukce a opravy místních zasíťovaných komunikací a chodníků
- veřejné osvětlení a rozhlas
- komplexní úprava veřejných prostranství, revitalizace obecních center
- dopravní opatření a stavební úpravy zajišťující snížení rizik v silničním provozu, měřiče a ukazatele rychlosti
- dotace z úroků z úvěrů určených k realizaci projektů⁷⁶

5.1.2 Soutěž vesnice roku

Soutěž vesnice roku je součástí Programu obnovy venkova a v České republice působí už od roku 1995, kdy ji poprvé uvedl v platnost Spolek pro obnovu venkova ČR. Cílem této soutěže je především nějakým způsobem povzbudit obyvatele malých vesnic a venkovských oblastí k aktivní účasti na rozvoji svého bydliště. Upozornit tak širokou veřejnost na význam, pestrost a rozmanitost venkova. Do soutěže jsou přijímány pouze obce s maximálním počtem 6 300 obyvatel, které mají zpracovaný vlastní strategický dokument pro rozvoj obce, program pro obnovu vesnice, anebo program pro rozvoj územního obvodu.⁷⁷

Ocenění probíhá nejdříve na krajské úrovni, kde se z každého kraje vybere jedna vítězná obec a poté tyto obce postupují do celostátního kola, kde je zvolena vesnice roku ČR. V rámci soutěže jsou udělovány tyto ocenění:

- *zlatá stuha* – vítězství v krajském kole
- *modrá stuha* – za společenský život
- *bílá stuha* – za činnost mládeže
- *zelená stuha* – za péči o zeleň a životní prostředí

⁷⁶ <http://www.kr-stredocesky.cz/portal/odbory/regionalni-rozvoj/program-obnovy-venkova/vyzva-hejtmana-k-podavani-zadosti-o-dotace-ze-stredoceskeho-fondu-rozvoje-obci-a-mest-pro-rok-2011.htm?pg=1>, dostupné online 23. 2. 2012

⁷⁷ <http://vesniceroku.cz/o-soutezi>, dostupné online 25. 2. 2012

- *oranžová stuha – za spolupráci obce a zemědělského subjektu*
- *cena naděje pro živý venkov – za místní spolkový život a občanskou společnost v obcích*
- *zlatá cihla v Programu obnovy venkova – ocenění staveb realizovaných v duchu Programu obnovy venkova⁷⁸*

Ve Středočeském kraji se do soutěže přihlásilo 21 obcí. Zlatou stuhu, neboli vesnicí kraje, byla krajskou komisí zvolena **obec Hlavenec z okresu Praha-východ**. Obec získala titul především za dlouhodobý všestranný rozvoj obce ve všech oblastech hodnocení zahrnující jak spolkový život, příkladnou péči o zeleň, práci s dětmi a mládeží i spolupráci s místními podnikateli a zemědělskými subjekty. Významnou roli v udělení ocenění Zlatá stuha sehrála také přesvědčivá prezentace pospolitosti obce a schopnost realizace zásadních investičních záměrů obce. Za společenský život - Modrou stuhu obdržela obec **Dobšice, okres Nymburk**, bílou stuhu obec **Kamýk nad Vltavou, okres Příbram**, oranžovou stuhu obec **Šípy, okres Rakovník**, zelenou stuhu obec **Teplýšovice v okrese Benešov** a cenu naděje pro živý venkov obec **Ostrov také z okresu Benešov**.⁷⁹

5.2 PROGRAM ROZVOJE KRAJE

Program rozvoje kraje je další možností, jak podpořit rozvoj regionu na krajské úrovni. Jedná se o dokument, který je přímým zdrojem pro zpracování regionálního operačního programu ROP Střední Čechy, který bude popsán níže. Je to základní střednědobý program, sestavený z cílených opatření a intervencí zaměřených na stimulaci rozvoje kraje, který má finanční i nefinanční povahu. Cílem je navrhnout pro stanovené plánovací období, tedy období 2007-2013, ucelený soubor opatření, vycházející ze strategie rozvoje kraje a realizovatelnou dostupnými finančními prostředky. Tento dokument se snaží pomocí popisu problémových okruhů rozvoje

⁷⁸<http://vesniceroku.cz/udelovana-oceneni>, dostupné online 25. 2. 2012

⁷⁹<http://www.kr-stredocesky.cz/portal/odbory/regionalni-rozvoj/vesnice-roku/>, dostupné online 25. 2. 2012

kraje upozornit na nejdůležitější potřeby kraje, které oblasti hrají klíčovou roli v podporách regionálního rozvoje, jaké prostředky a zdroje by se měli mobilizovat. Snaží se využít znalostí místních činitelů a odborníků a umožnit tak místním činitelům určovat a kontrolovat směr budoucího vývoje kraje. Následně jsou na základě této analýzy problémových okruhů navrženy a charakterizovány opatření, které by měli zajistit rozvoj kraje. Okruhy a opatření jsou rozděleny následovně:

- A. *Produkční základna a ekonomický rozvoj*
- B. *Infrastruktura (dopravní, energetická, vodohospodářská, komunikační, bydlení)*
- C. *Rozvoj venkova, multifunkčního zemědělství a lesního hospodářství*
- D. *Životní prostředí*
- E. *Rozvoj lidských zdrojů*
- F. *Cestovní ruch a péče o kulturní dědictví⁸⁰*

5.3 REGIONÁLNÍ OPERAČNÍ PROGRAM NUTSII STŘEDNÍ ČECHY

Regionální operační program pro region soudržnosti Střední Čechy (dále jen ROP SC) je hlavní programový dokument, kterým se určují priority regionu Střední Čechy pro čerpání peněz ze strukturálních fondů EU v období 2007-2013. Priority tohoto programu jsou rozděleny do 4 os, které jsou dále rozděleny do 11 oblastí podpory. Hlavní prioritní osy se soustřeďují na dopravu, cestovní ruch, integrovaný rozvoj území a na technickou pomoc. Hlavním cílem ROP SC je však dosáhnout vysoké kvality života obyvatel ve městech i na venkově a vytvořit takové podmínky, aby se zajistil dynamický růst HDP regionu prostřednictvím zvýšení atraktivity regionu pro podnikání, investice, bydlení a cestovní ruch.⁸¹

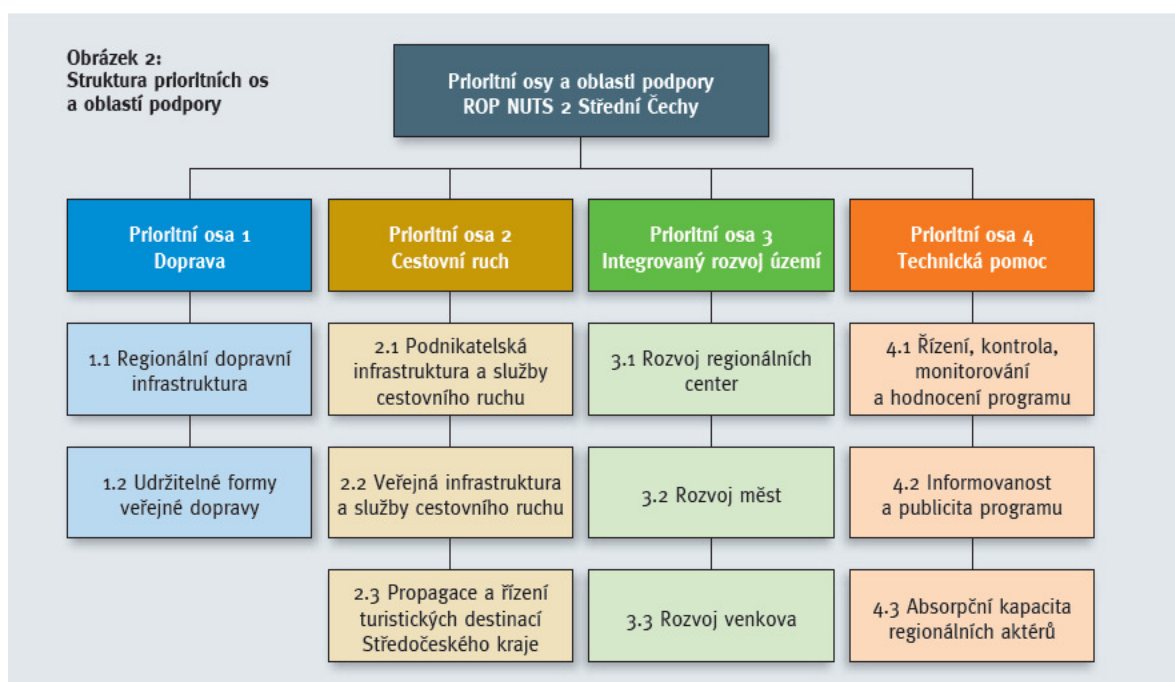
Intervence ROP NUTS 2 Střední Čechy jsou z územního hlediska zaměřeny hlavně na řešení problémů měst a posílení vazeb mezi městskými centry a jejich

⁸⁰ *Program rozvoje územního obvodu Středočeského kraje, str. 4*

⁸¹ *Programový dokument ROP SC, str. 82*

venkovským zázemím. Významná část podpory směřuje zejména do rozvoje malých a středních měst vzdálenějších od Prahy. Hlavním cílem je dosáhnout vyváženého rozvoje celého regionu soudržnosti.

Obrázek č. 7 Přehled prioritních os a oblastí podpory ROP SC

zdroj: Programový dokument ROP SC, str. 82

V listopadu roku 2011 byl programovací dokument ROP Střední Čechy aktualizován a byly v něm poupraveny určité alokace na prioritní osy jako reakce na dokument Evropské komise „Sdělení komise, Evropa 2020 – Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění“. Tento dokument popisuje 5 oblastí podstatného významu pro období do roku 2020. Je jím zaměstnanost, výzkum a inovace, změna klimatu a energie, vzdělávání a boj proti chudobě.⁸²

Proto se aktualizace ROP týká především navýšení a uvolnění finančních prostředků pro prioritní osu 3 – integrovaný rozvoj měst, venkova a regionů. Realokace

⁸² Programový dokument k regionálnímu operačnímu programu regionu soudružnosti Střední Čechy, str. 171

má přispět ke zvýšení zaměstnanosti, k modernizaci pracovních trhů, ke zvýšení kvality života a vzdělanosti obyvatel na venkově. Sekundárním efektem, který by měl při navýšení této alokace vzniknout, je pak využití moderních technologií a inovací v oblasti zdravotnictví, školství či dalšího vzdělávání.⁸³

Tabulka č. 3 ROP NUTS 2 Střední Čechy – prioritní osy podle zdrojů financování (v eurech)

Číslo prioritní osy / oblasti podpory	Název prioritní osy / oblasti podpory	Fond	Podíl na alokaci	EU	Národní veřejné zdroje celkem	Celkové veřejné zdroje	Míra veřejného spolufinancování	
							EU	ČR
1	Doprava	ERDF	39,19 %	224 045 152	39 537 380	263 582 532	85 %	15 %
2	Cestovní ruch	ERDF	14,48 %	82 796 845	14 611 209	97 408 054	85 %	15 %
3	Integrovaný rozvoj území	ERDF	43,00 %	245 866 254	43 388 164	289 254 418	85 %	15 %
4	Technická pomoc	ERDF	3,33 %	19 008 851	3 354 503	22 363 354	85 %	15 %
Celkem			100,00 %	571 717 102	100 891 256	672 608 358	85 %	15 %

zdroj: Programový dokument ROP SC, str. 151

Pro realizaci projektů v rámci výše jmenovaných oblastí podpory a prioritních os existují tzv. výzvy, které jsou vyhlašovány Středočeským krajem v průběhu roku, pomocí nichž lze dosáhnout na finanční prostředky v rámci tohoto programu. V současnosti na stránkách ROP SC probíhá 9 výzev. Jedná se například o výzvu č. 66 v oblasti podpory 3. 2 Rozvoj měst – oblast vzdělávání (Střední školy a jiné instituce), výzva č. 67 oblast podpory 3.3 - Rozvoj venkova - oblast vzdělávání (Mateřské školy), výzva č. 92a oblast podpory 1.1 - Regionální dopravní infrastruktura - silnice II. a III. třídy, výzva č. 93a oblast podpory 2.2 Veřejná infrastruktura a služby cestovního ruchu.

V rámci prioritní osy I. bylo ke konci roku 2010 proplaceno 2 826,6 mil. Kč. Což představuje z celkových prostředků vyhrazených pro programovací období

⁸³ Programový dokument ROP SČ, str. 8

necelých 52% alokovaných zdrojů. V oblasti podpory 1.1 bylo uskutečněno 8 výzev a v oblasti 1.2 6 výzev. Společně pak byla realizována 1 výzva pro obě podpory dohromady. Tato prioritní osa je podle analýzy pokroku realizace ROP SČ stále pozadu i po schválení realokace prostředků. Pořád nejsou zohledňovány potřeby spojené s výstavbou nových místních komunikací II. a III. třídy.

Prioritní osa II. je naplňována oproti první ose, třemi oblastmi podpory. Do roku 2010 bylo uskutečněno dohromady 13 výzev. 4 v oblasti 2.1, v oblasti 2.2 bylo realizováno 6 výzev a v poslední oblasti pouze 3 výzvy. Pro tuto osu bylo zatím schváleno a proplaceno 966,3 mil. Kč. Celkově to znamená pouhých 46% z celkových alokovaných zdrojů na programovací období 2007-2013. Tato osa společně s prioritní osou IV. která na konci roku 2010 dosáhla objemu schválených prostředků pouhých 263 mil. Kč, je kvůli požadavkům Evropské komise o realokaci, zpomalena a prostředky určené na tyto osy byly značně sníženy. Po tomto zásahu lze ale konstatovat, že čerpání tedy souhlasí s požadavky, které byly předloženy.

V rámci III. prioritní osy, na kterou je, po realokaci prostředků a po přehodnocení požadavků, brán největší ohled, bylo celkem k datu 31. 12. 2010 realizováno a proplaceno 26 výzev v celkové hodnotě 4 291,1 mil. Kč. V porovnání s celkovými finančními prostředky, které jsou alokovány na celé programovací období 2007 – 2013 se jedná o 70%. Kde v oblasti podpory 3.1 byla realizována 1 výzva, v oblasti 3.2 5 výzev, 1 výzva v oblasti podpory 3.3. Společně se také vypisovaly výzvy pro oblasti podpory 3.2 a 3.3 dohromady, kterých se uskutečnilo 19.

Tabulka č. 4 Přehled finančních prostředků ROP SČ k 31. 12. 2010

Projekty v mil. Kč, prosinec 2010										
Pr. osa	projekty schválené VRR (P33)	počet	projekty v realizaci (P45, P5)	počet	propłacené prostředky	certifik. prostředky	projekty ukončené (P6 a P7)	počet	propłacené prostředky	certifik. prostředky
1	535,6	16	1 054,2	33	28,7	9,7	1 236,8	39	1 236,8	827,7
2	78,9	8	540,4	33	232,8	130,1	347,0	19	347,0	216,3
3	729,6	51	2 832,0	158	620,4	138,8	1 167,8	90	1 167,8	508,5
4	0,0	0	130,7	20	50,9	0,0	132,6	31	132,6	31,6
ROP	1 344,0	75	4 557,3	244	932,9	278,5	2 884,2	179	2 884,2	1 584,1

zdroj: Dokument Analýza pokroku realizace ROP SČ, str. 16

Ve výzvách v oblasti podpory rozvoje venkova a rozvoje měst se jedná především o tyto cíle a podporované aktivity:⁸⁴

Cíle

- *zvýšení kvality života residentů měst,*
- *zvýšení atraktivity měst pro investory a návštěvníky,*
- *zlepšení dostupnosti a kvality veřejných služeb,*
- *Stabilizace venkovského osídlení,*
- *zlepšení dostupnosti a kvality veřejných služeb na venkově,*
- *zlepšení kvality prostředí ve venkovských obcích.*

Podporované aktivity

- *Budování infrastruktury (nákup, výstavba).*
- *Modernizace, obnova a rekonstrukce stávajících objektů.*
- *Transformace nevyužívaných prostor nebo zařízení sloužících k jiné funkci na využití, které odpovídá lépe poptávce.*
- *Úpravy infrastruktury s ohledem na integrace marginalizovaných skupin společnosti (např. osoby s handicapem).*

⁸⁴ <http://www.ropstrednicehy.cz/vyzvy.php> online dostupné 19. 2. 2012

Příjemci těchto podpor musejí být organizace zřízené nebo založené Středočeským krajem. U měst se jedná o města či obce s počtem obyvatel nad 5000. U podpory v rámci rozvoje venkova, která představuje doplňkovou intervenci ve vztahu k Programu rozvoje venkova financovaného z EAFRD, se jedná o obce od 500 do 5000 obyvatel. Podpora je udělována jako forma nevratné přímé dotace. Celkově je na tuto výzvu vyhrazeno 150 mil. Kč. Aby mohl být projekt financován, musejí celkové výdaje dosáhnout min. výše 2 mil. Kč. Horní hranice není stanovena.

Z celkového hlediska je využívání ROPu ve Středních Čechách úspěšné. Do roku 2010 byly podány žádosti o podporu o celkové hodnotě 21 915,00 mil. Kč, což představovalo o 34% více, než je celková alokovaná částka na období 2007-2013. Jedním z dobrých kritérií, jak měřit úspěšnost čerpání podpor je kolik bylo schváleno podaných žádostí o podporu. Střední Čechy schválili dotace na projekty v období 2007-2010 v objemu 6 816,10mil.Kč. V porovnání s ostatními regiony je to ale druhý nejnižší objem schválených dotací. Za konečné měřítko úspěšnosti využívání regionálního operačního programu je ale považováno vyplácení dotací, kde ve Středních Čechách bylo vyplaceno 3 465,80 mil. Kč a řadí se tak na čtvrté místo pomyslné příčky ze všech ROPů v ČR. V porovnání s ostatními programy, které jsou nabízeny v ČR lze konstatovat, že ROP SČ je využíváno v dostatečné míře.

5.4 MEZINÁRODNÍ PROJEKTY STŘEDOČESKÉHO KRAJE

Kraj se také aktivně zapojuje do významných mezinárodních projektů, které jsou financovány z operačního programu nadnárodní spolupráce Central Europe. Konkrétně jde o projekty SoNorA a LABEL. Projekty navazují na své předchůdce A-B Landbridge a ELLA. Cílem projektu LABEL je přispět ke snížení rizik a dopadů přírodních a člověkem způsobených katastrof. Středočeský kraj se v tomto projektu zavázal, že zpracuje koncept protipovodňových opatření, studii o vytvoření přístavních zařízení pro rekreaci na řekách Vltava a Labe a analyzuje rizika spojená s navrhovanou úpravou

toku Labe pro nákladní lodní dopravu o vyšších parametrech. Veškeré studie jsou financovány z 85% z ERDF a z 15% z rozpočtu Středočeského kraje.⁸⁵

Projekt SoNorA (South-North Axis) se týká zlepšování dopravní infrastruktury na ose sever-jih, dostupnost vybraných uzlů a koridorů, vazby na okolní sítě, limity dopravy, potenciál rozvoje, diferenciacie priorit a potřeb jednotlivých koridorů. Středočeský kraj má za úkol vypracovat několik případových studií v rámci projektu. Doba trvání projektu je 40 měsíců od listopadu 2008 do února 2012 a Středočeský kraj se podílí na financování 15% z celkového rozpočtu projektu, což činí přibližně 420 000,- Kč.⁸⁶

Dále se Kraj podílí na spolupráci mezinárodního projektu DART (Declining Ageing and Regional Transformation). Projekt se zaměřuje na demografické změny, zejména stárnoucí a ubývající populace. Středočeský kraj se v rámci tohoto projektu snaží o definici negativních vlivů demografických změn v kraji a následně vypracovat možné postupy jak této problematice čelit. Projekt potrvá do konce roku 2012 a SK na něj vyhradil ze svého rozpočtu 3 179 500,- Kč.⁸⁷

5.5 PROGRAM ROZVOJE VENKOVA VE STŘEDOČESKÉM KRAJI

PRV je realizován pomocí 4 os, které byly popsány v literární části. Pro potřeby diplomové práce bude tato kapitola zaměřena především na osu 4. Cílem této osy je prostřednictvím vymezených oblastí podpor realizovat místní rozvojovou strategii a spolupráci místních partnerství. Zde je důležité konstatovat, že osa je určena pro zlepšení kvality života ve venkovských oblastech, či mikroregionech, posílení ekonomického schopností a pro zhodnocení přírodních dědictví na venkově. Oblasti podpory jsou zaměřeny především pro venkovská území a jejich organizačním a právním subjektům tak, aby jim byla zajištěna možnost vytvořit společné a rozvojové

⁸⁵ <http://fondy.eu.kr-stredocesky.cz/index.asp?thema=821706&category=>, dostupné online 27. 2. 2012

⁸⁶ viz. Citace 85

⁸⁷ viz. Citace 85

strategie a záměry, které dále pomohou místním subjektům konkrétní projekty realizovat.

Mezi první a zásadní oblast podpory patří provoz místní akční skupiny. Ty jakož to hlavní aktéři rozvoje venkovských oblastí, se snaží získávat peníze z PRV pro své občany a pro území na kterém působí. Činnosti místních akčních skupin spočívají v administraci žádostí a projektů, v jejich kontrole monitorování a hodnocení. Mají na starost také komunikaci a spolupráci se Státním zemědělským intervenčním fondem a s Řídicím orgánem EAFRD. Ve Středočeském kraji působí podle Národní sítě MAS České republiky celkem 19 MAS. Podle hodnocení Ministerstva zemědělství v roce 2011 bylo však registrováno pouze 11 MAS na území kraje, které jsou podporovány z IV. osy PRV. Mezi nejúspěšnější se umístila MAS Posázaví, která se se 189 body umístila na druhém místě ze všech 112 MAS z celé České republiky. Celkově se jakož to samotný kraj reprezentoval také velmi úspěšně. Celkově, z 11 Hodnocených MAS působících v kraji, se jich totiž 6 umístilo ve skupině A, která je nazývána jako „Nejlépe fungující MAS – příklady dobré praxe“ a vypovídá tím, že MAS jsou vysoce transparentní, důvěryhodná, aktivní a aktivizující své území. Je to nejvyšší počet ze všech krajů.

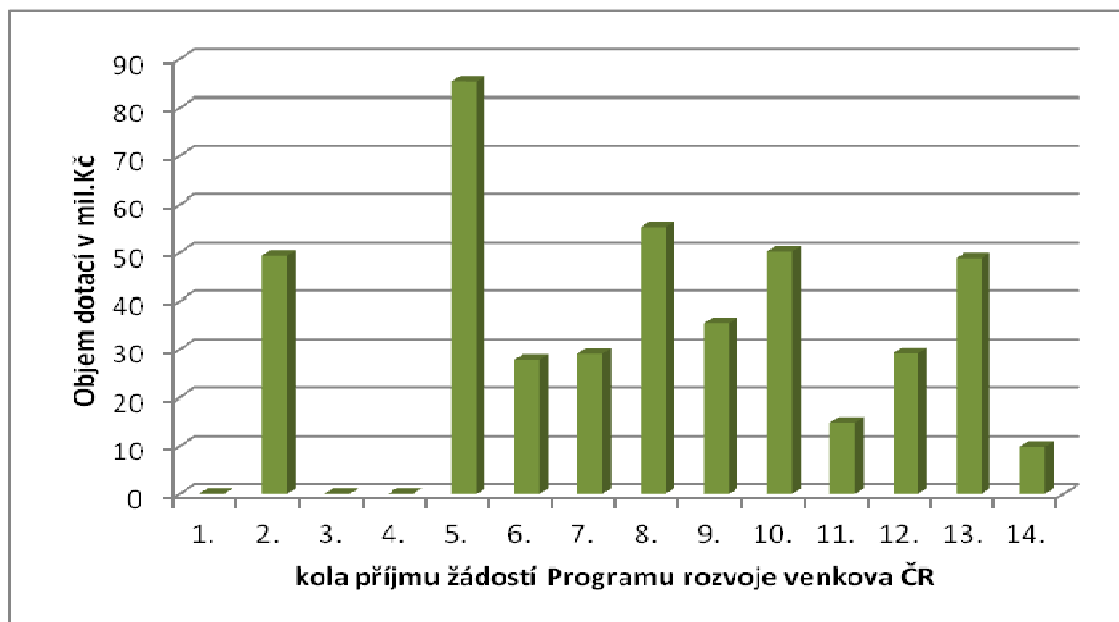
Druhou oblastí podpory je Realizace místní rozvojové strategie. Podkladem pro tuto podporu jsou opatření nabídnutá v osách I. a III. Důležitou činností v této oblasti je podstatný realizovaný rozsah partnerství. Jedná se především o rozměr mezi veřejným a soukromým sektorem. Úspěšnost realizace projektů závisí hlavně na součinnosti jednotlivých subjektů z různých odvětví národního hospodářství.

Třetí oblastí podpory je Realizace projektů spolupráce. Tato oblast by měla reprezentovat nejlepší dosažené výsledky vzájemné spolupráce mezi místními subjekty. Pro úspěch této oblasti je potřeba provést sociálně ekonomické analýzy daného území pomocí demografických dat či vývoje ekonomických veličin. Všechny oblasti podpor by se měli doplňovat v souvislosti s požadavkem trvale udržitelného rozvoje území vybrané venkovské oblasti. Pro dosažení stanovených cílů opatření se předpokládá především dobrá spolupráce místních akčních skupin s veřejnou správou, resp.

územními orgány a sledování vazeb, na další operační programy. Jedná se zejména o vazby s Ministerstvem práce a sociálních věcí (Rozvoj lidských zdrojů), Ministerstvem zemědělství, Ministerstvem životního prostředí a další. Významnou roli hraje také spolupráce s Ministerstvem místního rozvoje, která zastává roli z hlediska technické spolupráce a realizace regionálních programů. Místní akční skupiny by měly propagovat kulturní a přírodní dědictví svých venkovských oblastí, tak aby zvýšili atraktivitu jejich území pro stabilitu osídlení, nalákání ekonomických aktivit a cestovní ruch.

Během programovacího období, kdy jsou poskytovány dotace z PRV jsou, na stránkách Státního zemědělského intervenčního fondu, vypisována kola příjmů žádostí z PRV. Do roku 2011 bylo vyhlášeno čtrnáct kol. Prostřednictvím výše jmenovaných opatření získal Středočeský kraj necelých 435 mil. korun na podporu rozvoje venkovských oblastí. (viz. tabulka níže)

Graf č. 1 Objem schválených dotací v rámci PRV v ose IV za období 2007-2011

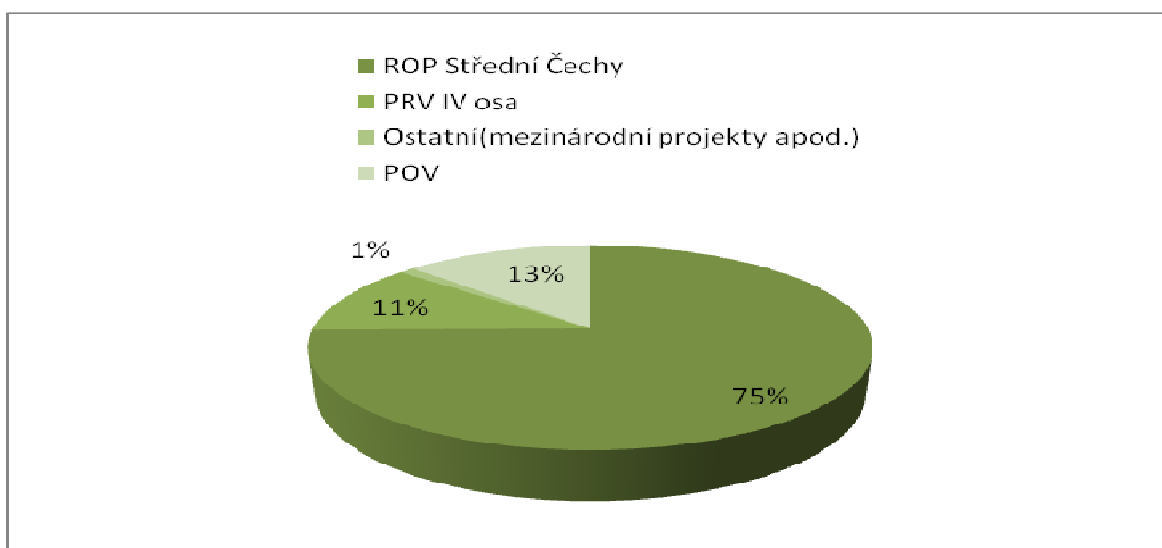
zdroj: www.szif.cz, vlastní zpracování

Pro osu IV to znamená, že je vyčerpáno z celkové alokované částky pro programovací období skoro 60%. Rozhodující část je poskytována na opatření Realizace místní rozvojové strategie, kde je poskytováno přes 70% z celkových prostředků na LEADER. Zato na opatření Realizace projektů spolupráce je věnováno pouhých 10%. Dle výše zobrazeného grafu lze říci, že objem čerpaných prostředků nemá stálý nárůst. Nejvyšší nárůst byl, zaznamenám v 5. kole, kde bylo schváleno přes 85 mil. korun. Naopak nejnižší objem byl, zaznamenám v loňském roce 2011, kdy vyplacená částka sotva dosáhla 10 mil. Kč. Podle grafu lze také vypožorovat, že v příštích kolech by se vyplacená částka mohla opět navyšovat. Jelikož pro následující 2 poslední roky programovacího období zbývá vyplatit dalších necelých 300 mil. Kč v rámci osy IV PRV.

Shrnutí

Analýzou možností rozvoje venkovských oblastí ve Středních Čechách bylo zjištěno, že kraj nabízí velké množství prostředků, jak zlepšit situaci na venkově. Jedním z nejvíce využívaných programů je Regionální operační program Střední Čechy. Druhým nejvíce využívaným je pak Program rozvoje venkova. Kraj nabízí také programy a fondy financované jen ze svého rozpočtu, tyto částky jsou ale zanedbatelné oproti objemům dotací například z ROPu, které kraj získává pomocí EU. Prostředky, které jsou vynakládány a využívány na rozvoj venkova se dají pokládat za účelné.

Graf č. 2 Procentuelní přehled využívaných finančních prostředků ve Středočeském kraji

zdroj: vlastní zpracování

V rámci ROPu byly v roce 2011 přehodnoceny alokace, tak aby se prostředky dostaly více do oblasti integrovaného rozvoje území. Což podle charakterizovaných problémů přispěje k jejich řešení. Úspěšnost čerpání prostředků z programu lze zjistit nejlépe pomocí porovnání počtu podaných, schválených a proplacených žádostí. Jak je vidět z tabulky č. 5, kraj obdržel objem žádostí, který převyšoval o 34% celkovou alokovanou částku na programovací období, ale pouze 41% žádostí bylo schváleno a jen polovina z nich byla vyplacena. Důvody, které vedly k tak razantnímu úbytku

schválených dotací lze jen odhadovat. Může to být zapříčiněno špatným vyplněním žádostí, či nevyhovující požadavky a kritéria pro udělení dotace. Rozhodující však je, že kraj by se měl bezpodmínečně zaměřit na to, jak lépe prostředků dosahovat. Jelikož objem schválených dotací, které kraj z programu dostal, je druhým nejnižším v České republice.

Tabulka č. 5 Přehled objemu dotací ROP Střední Čechy v období 2007-2010

Stav dotací	Mil. Kč	% z celkové alokace
Podané žádosti o dotace	21 915,00	134,00%
Schválené dotace	6 816,10	41,70%
Vyplacené dotace	3 465,80	21,20%

zdroj: *www.businessinfo.cz, vlastní zpracování*

Podle tabulky č. 6 lze zjistit, která oblast podpory byla nejvíce žádaná. S porovnáním popsanych problémů, které by byly potřeba řešit a požadovanou oblastí je nutno říci, že žádosti směřují do jiných oblastí, než by bylo potřeba. Jde tedy nejspíš o to, že žadatelé mají jiné priority, než samotný kraj. Mělo by se tedy pro zbylé dva roky dbát na sjednocení a žádat v oblastech, ve kterých je opravdu potřeba peníze využít. Například na dopravní infrastrukturu je podle alokací přikládána druhá největší pozornost, ale problémy špatných a nevyhovujících vozovek, nedostatečná propojenost okresních měst či integrované dopravy v odlehlých oblastech se dostatečně neřeší. Proto by se na tyto skutečnosti měl kraj více ve svých výzvách v rámci programu zaměřit.

Tabulka č. 6 Přehled žádaných a vyplacených dotací jednotlivých oblastí podpory ROP Střední Čechy

Nejvíce žádaná oblast	Mil. Kč	% z celkové alokace
2.1 Podnikatelská infrastruktura a služby cestovního ruchu	2 456,80	620,70%
Vyplacené dotace z jednotlivých oblastí podpory		
4.3 Zvýšení absorpční kapacity	31,7	61,00%
4.1 Řízení, kontrola, monitorování a hodnocení programu	236,3	52,90%

zdroj: *www.businessinfo.cz, vlastní zpracování*

Program rozvoje venkova je druhým nejvíce využívaným prostředkem. Částka, kterou ale kraj pomocí něho získal za doposud celé programovací období je zanedbatelná v porovnání s ROP Střední Čechy. Dle analýzy bylo zjištěno, že převážná většina dotací směřuje k obnovám, rekonstrukcím, výstavbám různých budov ve vesnicích. Jedná se o školy, školky, kapličky, hřiště apod. Tyto dotace přímo neřeší samotné problémy kraje, které byly popsány v charakteristice, ale jedná se spíše o takový podklad k tomu. Někde obce začít musí a proto rekonstrukcemi a obnovami svých území zkvalitňují život a okolí svým občanům, dávají jim důvod, proč na venkov jezdit a usadit se tam, snaží se udělat obec více atraktivní pro potenciální investory. Ti pak vytvářejí nová pracovní místa a mohou do obce přinést více finančních prostředků. Co se týče technické infrastruktury, ve schválených dotacích se také vyskytují rekonstrukce a výstavby kanalizací a ČOV a kraj zaznamenal velký pokrok v tomto směru. Je ale nutné podotknout, že stále tento objem není dostačující a proto by měl kraj podniknout některá opatření ke zvýšení realizací projektů tohoto typu. Problém zde opět nastává v případě, že z PRV mohou na rekonstrukce čerpat pouze obce do 500 obyvatel. Tyto obce většinou nemají dostatek finančních prostředků na počáteční spolufinancování a znevýhodňuje to tak jejich situaci. Pro zbylé dva roky programovacího období zbývá vyplatit necelá polovina alokovaných finančních prostředků v rámci čtvrté osy. Jedná se o téměř 270 miliónů korun, což znamená, že prostředky nebyly využity a rozloženy pravidelně a vznikl tak převis, který by měl kraj do konce roku 2013 využít.

6. Závěr

Diplomová práce se zabývala Problematikou rozvoje venkovských oblastí ve Středočeském kraji. Venkovské oblasti jsou specifickým prostorem se specifickými přírodními, kulturními, ekonomickými i společenskými podmínkami, které se nacházejí ve všech zemích EU. V České republice tomu není jinak a i na tak malém území lze pozorovat velké regionální rozdíly.

Hned ze začátku se však lze setkat se spornou otázkou, jak vlastně vymezit venkovské oblasti. Tímto se zabývá první kapitola, která se snaží určit a definovat venkovské oblasti. Vymezení venkova není úplně jednoznačné a existuje pro tuto definici spousta teorií a klasifikací. Venkov lze rozdělovat podle počtu obyvatel, podle hustoty zalidnění či podle ekonomických ukazatelů. S jednotnějším členěním přišla teprve nedávno Evropská komise, která vymezuje venkov na základě rastrových buněk. Ani však tato charakteristika nepřispívá ke kompletnímu sjednocení ohraničení venkovských oblastí, jelikož Evropa je natolik různorodá, že dokonalé unifikace nemůže být nikdy dosaženo.

S tímto faktem je úzce spojena problematika venkovských oblastí, jelikož z typologie vycházejí veškeré přístupy a návrhy na řešení problémů. Za hlavní příčiny problematiky rozvoje venkovských oblastí je považována především nezaměstnanost a s ní spojený nedostatek nabídky práce, nedostatečná vybavenost obcí technickou infrastrukturou, stárnutí obyvatelstva a odliv mladých lidí do větších měst a také špatná dopravní infrastruktura. Ale také nezájem obyvatelstva podílet se na rozvoji své obce či špatná finanční situace obce.

Venkovské oblasti samy osobě dokáží jen stěží všechny tyto problémy odstranit či eliminovat. Další kapitola se tedy zabývá možnostmi řešení problematiky venkova. Od vstupu do EU má ČR možnost využívat finanční prostředky v rámci Regionální politiky EU. Jedná se o fondy, operační a strategické programy, nebo prostředky z 3 fondů Společné zemědělské politiky.

Cílem této práce bylo popsat problémy, které se vyskytují ve venkovských oblastech ve Středočeském kraji, charakterizovat a analyzovat možnosti rozvoje kraje

a zjistit, zda se popsané problémy opravdu řeší těmito dostupnými prostředky. Na základě situační analýzy byly zjištěny problémy, s kterými se kraj potýká.

Středočeský kraj je považován za silně venkovský region, i když jeho poloha tomu sama o sobě moc nevyhovuje. Ze všech stran totiž obklopuje hlavní město Prahu a to ho činí velice atraktivním a významným. V České republice neexistuje natolik provázaný region, který by měl tak úzké vazby na hlavní město jako je právě Středočeský kraj. Důsledkem je specifické, městskému prostředí blízké, postavení převážné většiny venkovských oblastí v kraji, které leží v těsné blízkosti hlavního města. Týká se to především bytových výstaveb, trhu práce, vybavenosti obcí, dopravní dostupností či populačního vývoje. Naopak za nejvíce venkovské lokality se považují okrajové oblasti kraje, obzvláště na západní a jižní hranici.

Tato polarita se dá považovat za unikátní jev, jelikož na celém území České republiky se takové rozdíly v rámci jednoho kraje nevyskytují. Podle vypracované charakteristiky bylo vyvozeno několik hlavních problémů rozvoje venkovských oblastí. Za hlavní příčinu se dá považovat již zmiňovaná polarizace území kraje. Zatím co periferní oblasti vykazují bezproblémovou charakteristiku, okrajové oblasti se potýkají s tradičními problémy venkova. Nezaměstnanost se v okrajových oblastech výrazně liší od hodnot okresů obklopujících Prahu. Dopravní infrastruktura je díky napojení Pražské integrované dopravy přívětivá opět jen v periferních oblastech, se vzdáleností od pomyslného centra se propojení zhoršuje a ztrácí svou funkci, jelikož úlohu přebírají regionální dopravci, kterým většinou chybějí prostředky na zvýšení intervalů spojů, či výstavbu přestupních terminálů. Velmi špatný stav silnic nižších tříd, nevyhovující šířka vozovky, nekvalitní povrch, nepropojenost jednotlivých okresních měst a přetíženost hlavních dopravních tahů vedoucích skrz kraj jen zhoršují situaci v dalších oblastech. Zhoršuje se tak dostupnost veškerých služeb, kulturního vyžití, zdravotní a sociální péče, vzdělávání či aktivit pro volný čas. V technické infrastruktuře tomu není jinak. Vybavenost odlehlých okrajových oblastí je nedostatečná. Jedná se hlavně o napojení obcí na kanalizační a vodovodní sítě, kdy stále téměř dvě třetiny obcí toto napojení postrádají. Lze však zaznamenat pokrok díky využívání finančních prostředků v rámci programů EU. Neřízená výstavba nových bytových komplexů, odliv vysokoškolsky vzdělaných do hlavního města a nedostatečná podpora malého a středního podnikání.

V páté kapitole byly analyzovány prostředky, kterými se Středočeský kraj snaží podpořit rozvoj venkovských oblastí. Jedním z prostředků, který je plně financován z rozpočtu Středočeského kraje, je Středočeský fond obnovy obcí a měst. Fond v sobě zahrnuje Program obnovy venkova. V rámci tohoto programu jsou vyhlašovány dotační tituly. Mezi nejznámější patří soutěž Vesnice roku, která nabádá své obyvatele k aktivní účasti na rozvoji své obce a snaží se tak upozornit širokou veřejnost na důležitost, pestrost a rozmanitost venkova. V roce 2011 bylo poskytnuto na 208 žádostí necelých 500 milionů korun. Kraj je zapojen i do mezinárodních projektů. Ty jsou financovány z operačního programu nadnárodní spolupráce Central Europe. Jedná se o projekt SoNoRa, který má přispět ke zlepšení dopravní infrastruktury na ose sever-jih. Podíl na vypracování studií činí pouhých 420 000,- Kč. Druhý projekt, LABEL, má přispět ke snížení rizik a dopadů katastrof způsobených přírodou i člověkem. Kraj zpracovává studie, kterou z 15% hradí ze svého rozpočtu. Třetím projektem je spolupráce na projektu DART zabývajícím se demografickými změnami. Zvláště pak stárnutí a ubývání obyvatelstva. Kraj na tento projekt vyčlenil ze svého rozpočtu 3,2 mil. korun.

Mezi nejvýznamnější prostředek na podporu rozvoje venkovských oblastí patří Regionální operační program pro region soudružnosti NUTS II Střední Čechy. Z tohoto programu plyne do kraje nejvíce finančních podpor ze všech krajem využívaných prostředků. Podle analýzy lze konstatovat, že tento program se, až na některé oblasti, zaměřuje na výše popsané problémy. Nejvíce peněz připadá na prioritní osu 3 Integrovaný rozvoj území, přesněji pak na rozvoj regionálních center, měst a venkova. Hned za ní jsou pak alokovány zdroje na prioritní osu 1, která se zabývá regionální dopravní infrastrukturou a veřejnou dopravou. Dle analýzy je ale za nejvíce žádanou prioritní oblastí považována podnikatelská infrastruktura a cestovní ruch, což nekoresponduje s potřebami kraje. Ačkoliv žádosti převyšovaly o 34% celkovou alokovanou částku, objem schválených dotací nepřekročil ani třetinu a v porovnání s ostatními kraji se jedná o druhý nejnižší objem schválených finančních prostředků. Lze tedy konstatovat, že i když kraj z tohoto programu získává nejvíce možných finančních prostředků ze všech programů, které jsou v kraji využívány, měl by zvýšit povědomí o potřebách kraje a uzpůsobit tak těmto potřebám své výzvy, a také zvýšit úsilí o rychlejší a správné vyplácení dotací.

Program rozvoje venkova, jeden z nejznámějších prostředků na podporu rozvoje venkova, je druhým nejvyužívanějším programem v kraji. Tato diplomová práce byla zaměřena především na čtvrtou osu LEADR, která je hlavním nástrojem pro rozvoj venkova. Hlavními aktéry jsou zde místní akční skupiny, prostřednictvím kterých získávají obce peníze pro své občany. Působnost a funkce MAS ve Středních Čechách je úspěšná. Neboť 6 z celkových 11 MAS působících na území kraje se umístilo ve skupině A, která značí vysoce transparentní a aktivní činnost skupin. MAS se podařilo doposud v rámci programovací období získat 434,1 mil. korun. Ve většině případů se jedná o revitalizace, rekonstrukce, výstavby, obnovy či úpravy staveb, památek, kostelů, stezek, hřišť, návsi apod. Jedná se tedy spíše o zkvalitnění života a prostředí na venkově, zpříjemnění prostředí, tak aby bylo dosaženo atraktivity území pro potencionální investory a tím se začaly eliminovat výše popsané problémy. V případě PRV bylo zjištěno, že za 5 let působnosti programu bylo využito přibližně 60% alokovaných prostředků. Znamená to tedy, že na zbylé 2 roky programovacího období zbývá asi 270 mil. korun. Rozložení vyplácení dotací lze považovat za nerovnoměrné a lze očekávat, že v těchto rocích bude objem dotací narůstat.

Možností řešení problematiky venkova je, jak bylo zjištěno analýzou, celá řada a laik se může v tomto nepřehledném množství snadno ztratit. Daná problematika rozvoje venkovských oblastí se stává nepřehledná. Některé nástroje spadají přímo pod kraj, některé zas pod ministerstvo pro místní rozvoj či zemědělství. Některé programy zase jen do Společné zemědělské politiky. Proto by bylo vhodné veškeré tyto nástroje do budoucna sjednotit či podle některých striktních názorů úplně dotace zrušit a peníze rozdělovat přímo mezi obce. Neboť sami obce vědí nejlépe, jak tyto prostředky využít, a zdlouhavé administrativní řízení jim tak moc neusnadňuje cestu k finančním prostředkům pro rozvoj jejich oblastí.

Každý z těchto programů směřující do venkovských oblastí, by měl na jednu stranu maximálně respektovat přirozené rozdíly na venkově. Na druhou stranu by se měl snažit odstraňovat nepřirozené, či nad míru velké regionální rozdíly mezi městským a venkovským územím, tak i mezi samotnými venkovskými prostory, aby nedocházelo

k prohloubení degradace venkova v České republice. Protože český venkov si jako specifický prostor se složitou diferencovanou sídelní strukturou zaslouží pozornost, nýbrž tak aby byly zachovány jeho speciální rysy.

7. Literatura

BINEK, J., GALVASOVÁ, I.: *Význam rozvojových strategií venkovských regionů*. In *Moravský venkov 3/2008*, Olomouc: Vydavatelství Ing. Petr Baštan, 2008. s. 6. Reg. č. MK ČR E 13689

PĚLUCHA, Martin a kol. *Rozvoj venkova v programovacím období 2007-2013 v kontextu reformy SZP EU*. Vyd. 1. Praha: IREAS, 2006. 162 s. ISBN 80-86684-42-3. str. 41-42

Postavení venkova ve Středočeském kraji. Praha: Český statistický úřad, 2009. 160 s. Souborné informace. Informace o regionech, městech a obcích; roč. 2009. ISBN 978-80-250-1934-4.

ŠOURKOVÁ K., *Problematika rozvoje venkovských oblastí na příkladu vybrané obce*, Praha 2009, 49 s, Bakalářská práce na provozně ekonomické fakultě České zemědělské univerzity

INTERNETOVÉ ZDROJE:

BINEK, Jan. A KOL. *Venkovský prostor a jeho oživení 2007*, ISBN 80-251-19-5. [online]. [cit. 2012-03-21]. Dostupné z WWW: <http://www.garep.cz/publikace/venkovsky-prostor-a-jeho-oziveni.pdf>

Businessinfo, portál pro podnikání a export, [online].[cit. 2011-02-02]. Dostupné z WWW: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/rozvoj-regionu/swot-analyza-a-souhrnne-zhodnoceni/1001179/46071/>

Centrum pro regionální rozvoj České republiky, [online].[cit. 2011-10-18]. Dostupné z WWW: <http://www.crr.cz/cs/regiony/regionalni-cleneni/nuts-a-kraje-cr/>

Český statistický úřad, [online].[cit. 2011-10-18]. Dostupné z WWW:
[http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/uvod_nuts_2011/\\$File/uvod_2008_2011.pdf](http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/uvod_nuts_2011/$File/uvod_2008_2011.pdf)

Český statistický úřad, [online].[cit. 2011-10-18]. Dostupné z
WWW: [http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/metodicke_principy_klasifikace_nuts_nuts_2011/\\$File/metodicke_principy_klasifikace_nuts_2011.pdf](http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/metodicke_principy_klasifikace_nuts_nuts_2011/$File/metodicke_principy_klasifikace_nuts_2011.pdf)

Deník veřejné zprávy, [online].[cit. 2011-02-20]. Dostupné z WWW:
<http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6485296>

Dokument Regionálního operačního programu Střední Čechy, *Analýza pokroku realizace ROP SČ k 31. 12. 2010, Interní evaluace leden – únor 2011* [online].[cit. 2011-03-05]. Dostupné z WWW:
<http://www.ropstrednicechy.cz/documents.php?mid=93822cbc-5e5b-102e-b944-00e0814daf34>

Oficiální stránky o Evropské Unii, [online].[cit. 2011-02-02]. Dostupné z WWW:
<http://www.euroskop.cz/8632/sekce/zemedelstvi---eafrd/>

Oficiální stránky o Evropské Unii, [online].[cit. 2011-02-02]. Dostupné z WWW:
<http://www.euroskop.cz/8633/sekce/evropsky-rybarsky-fond---eff/>

Fondy Středočeského kraje, [online].[cit. 2011-02-27]. Dostupné z WWW:
<http://fondyeu.kr-stredocesky.cz/index.asp?thema=686381&category=>

MARTIN PĚLUCHA, DANA VIKTOROVÁ, ZUZANA BEDNAŘÍKOVÁ. *Možnosti nastavení efektivní politiky pro rozvoj venkova v evropské unii.* [online].[cit. 2011-11-10]. Dostupné z WWW:http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/index_cs.htm

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, [online].[cit. 2011-02-25]. Dostupné z WWW: <http://www.mmr.cz/Regionalni-politika/Programy-Dotace/Podpora-rozvoje-regionu-v-roce-2012/Podpora-obnovy-a-rozvoje-venkova>

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, [online].[cit. 2011-02-06]. Dostupné z WWW: http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/uzem?stat=200000000038&obdobi=L&rok=2011&uzemi=0&send=send&piref37_240429_37_240428_240428.pohled=1&piref37_240429_37_240428_240428.xlsselect=mn&piref37_240429_37_240428_240428.xslorder=0&piref37_240429_37_240428_240428.usr1=0

Ministerstvo zemědělství ČR, dokument „Zemědělství 2010“, [online].[cit. 2011-02-06]. Dostupné z WWW: eagri.cz/public/web/file/129137/Zemedelstvi_2010.pdf

Ministerstvo zemědělství ČR. *Národní strategický plán rozvoje venkova ČR 2007-2013*, Praha Listopad 2008, [online].[cit. 2011-12-21]. Dostupné z WWW: <http://www.mze.cz/UserFiles/File/EAFRD/PRV%20zmny%20listopad2008.pdf>

Regionální operační program NUTS II Střední Čechy, [online].[cit. 2011-02-19]. Dostupné z WWW: <http://www.ropstrednicechy.cz/vyzvy.php>

Státní zemědělský intervenční fond ČR, [online].[cit. 2011-10-18]. Dostupné z WWW: www.szif.cz

Oficiální stránky Středočeského kraje, [online].[cit. 2011-02-25]. Dostupné z WWW: <http://www.kr-stredocesky.cz/portal/odbory/regionalni-rozvoj/vesnice-roku/>

Strukturální fondy EU, [online].[cit. 2012-02-12]. Dostupné z WWW: <http://www.strukturalni-fondy.cz/Informace-o-fondech-EU/Regionalni-politika-EU>

Oficiální stránky soutěže Vesnice roku, [online].[cit. 2011-02-25]. Dostupné z WWW: <http://vesniceroku.cz/udelovana-oceneni>

Postavení venkova v kraji Vysočina, Dokument ČSÚ, [online].[cit. 2011-02-23].
Dostupné z WWW: [www.czso.cz/xj/edicniplan.nsf/t/3C0030A9F0/\\$File/63136109.pdf](http://www.czso.cz/xj/edicniplan.nsf/t/3C0030A9F0/$File/63136109.pdf).

Programový dokument k regionálnímu operačnímu programu regionu soudružnosti Střední Čechy 2007-2013, verze k 1. listopadu 2011, Regionální rada soudružnosti Střední Čechy, [online].[cit. 2011-03-05]. Dostupné z WWW: <http://www.ropstrednicechy.cz/documents.php?mid=922ac186-949f-102b-acac-00e0814daf34>

Program rozvoje územního obvodu Středočeského kraje, [online].[cit. 2011-03-05].
Dostupné z WWW: <http://www.kr-stredocesky.cz/portal/odbory/regionalni-rozvoj/program-rozvoje-kraje/>

Zpráva o Programu obnovy venkova, [online].[cit. 2011-02-23]. Dostupné z WWW: <http://www.mze-vyzkum-infobanka.cz/zpravy-53914.aspx>

8. Seznam grafů

Graf č. 1 Objem schválených dotací v rámci PRV v ose IV za období 2007-2011

Graf č. 2 Procentuelní přehled využívaných finančních prostředků ve Středočeském kraji

9. Seznam obrázků

Obrázek č. 1 Typologie prostorů pro klasifikaci venkovských obcí

Obrázek č. 2 Nová městsko-venkovská typologie regionů NUTS 3 podle Evropské komise

Obrázek č. 3 Míra nezaměstnanosti v okresech ČR prosinec 2011

Obrázek č. 4 Poloha Středočeského kraje v rámci České republiky

Obrázek č. 5 Administrativní členění Středočeského kraje

Obrázek č. 6 Přehled hlavních silničních tahů ležících na území Středočeského kraje

Obrázek č. 7 Přehled prioritních os a oblastí podpory ROP SC

10. Seznam tabulek

Tabulka č. 1 Členění územních celků podle NUTS

Tabulka č. 2 Dvourozměrné rozdělení obcí v České republice

Tabulka č. 3 ROP NUTS 2 Střední Čechy – prioritní osy podle zdrojů financování (v eurech)

Tabulka č. 4 Přehled finančních prostředků ROP SČ ke 31.12.2010

Tabulka č. 5 Úspěšnost čerpání programu ROP Střední Čechy v období 2007-2010

Tabulka č. 6 Přehled žádaných a vyplacených dotací jednotlivých oblastí odpor ROP Střední Čechy

11. Seznam příloh

Příloha č. 1 Vymezení venkovského a městského prostoru ve Středočeském kraji

Příloha č. 2 Stav čerpání ROP Střední Čechy ke 31. 1.2012 (příspěvek společenství)

Příloha č. 3 Priority jednotlivých ROP České republiky v % celkové alokace

Příloha č. 4 MAS působící na území SK, porovnání roku 2010 a 2011 umístění podle skupin hodnocených Mze

12. Přílohy

Příloha č. 1 Vymezení venkovského a městského prostoru ve Středočeském kraji

Zdroj: *Postavení venkova ve Středočeském kraji*. Praha: Český statistický úřad, 2009.

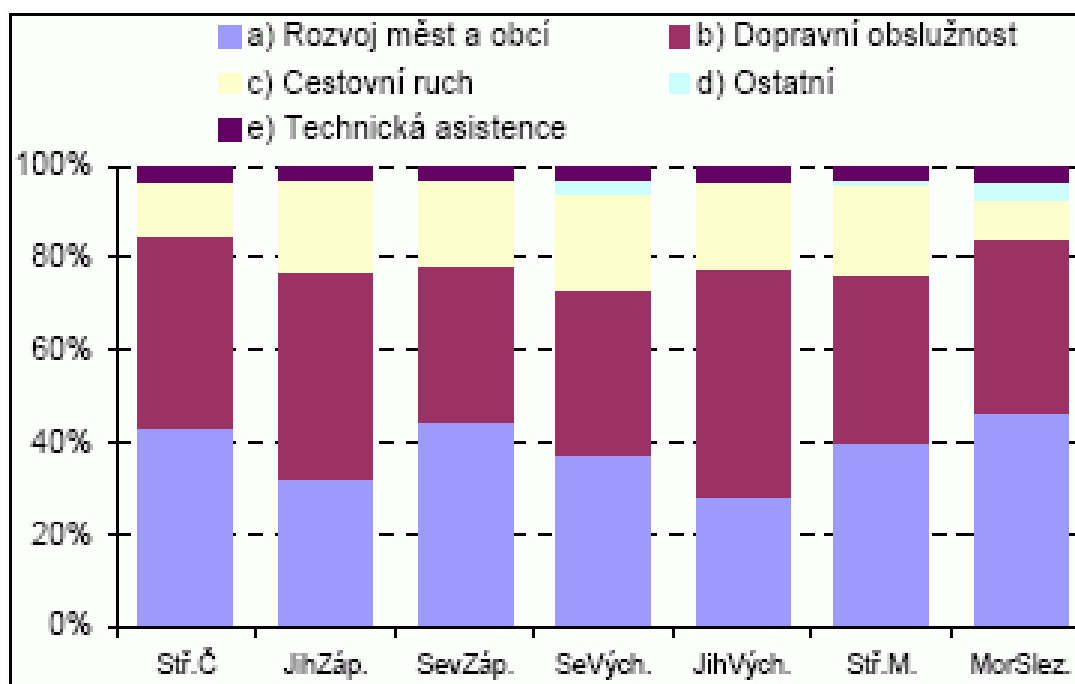
str.147

**Příloha č. 2 Stav čerpání
ROP Střední Čechy ke
31.1.2012 (příspěvek
společenství)**

zdroj: <http://www.ropstrednicechy.cz/documents.php?mid=58a8afce-a086-102c-973e-00e0814daf34>,
dostupné online 28.2.2012

Prioritní osa Oblast podpory	Celková alokace podpory 2007-13		Podané žádosti o poskytnutí dotace		Schválené projekty		Proplacené prostředky příjemcům		Prostředky předložené certifikací		Certifikované prostředky předložené EK	
	Kč a	Kč d	% c=d/a	Kč d	% e=d/a	Kč h	% i=h/a	Kč j	% k=j/a	Kč l	% m=l/a	
1.1	4 212 805 493	3 952 535 449	93,8	2 984 395 552	70,8	1 388 648 753	33,0	1 121 961 319	26,6	1 121 961 319	26,6	
1.2	1 469 136 720	1 438 643 726	97,9	789 098 636	53,7	225 564 125	15,4	209 735 059	14,3	209 735 059	14,3	
1.	5 681 942 213	5 391 179 175	94,9	3 773 494 188	66,4	1 614 212 878	28,4	1 331 696 378	23,4	1 331 696 378	23,4	
2.1	628 400 973	3 076 465 334	489,6	412 221 419	65,6	152 033 069	24,2	140 340 209	22,3	140 340 209	22,3	
2.2	1 255 089 258	1 845 988 796	147,1	936 601 169	74,6	619 106 143	49,3	577 884 878	46,0	577 884 878	46,0	
2.3	208 756 615	312 369 365	149,6	170 931 599	81,9	66 813 651	32,0	42 228 056	20,2	42 228 056	20,2	
2.	2 092 246 846	5 234 823 495	250,2	1 519 754 187	72,6	837 952 863	40,1	760 453 143	36,3	760 453 143	36,3	
3.1	1 043 559 625	1 183 536 739	113,4	474 074 208	45,4	182 803 840	17,5	65 074 792	6,2	65 074 792	6,2	
3.2	3 145 167 740	5 092 569 059	161,9	2 947 706 029	93,7	1 637 452 401	52,1	1 259 906 783	40,1	1 259 906 783	40,1	
3.3	1 987 956 564	5 797 549 155	291,6	1 732 097 305	87,1	1 199 131 582	60,3	1 031 455 947	51,9	1 031 455 947	51,9	
3.	6 176 683 929	12 073 654 953	195,5	5 153 877 542	83,4	3 019 387 823	48,9	2 356 437 521	38,2	2 356 437 521	38,2	
4.1	384 609 824	336 958 700	87,6	279 425 129	72,7	219 546 683	57,1	96 662 512	25,1	96 662 512	25,1	
4.2	48 014 420	33 154 250	69,1	25 504 250	53,1	14 951 045	31,1	2 125 454	4,4	2 125 454	4,4	
4.3	45 006 795	38 263 600	85,0	37 838 600	84,1	26 948 204	59,9	2 955 990	6,6	2 955 990	6,6	
4.	477 631 039	408 376 550	85,5	342 767 979	71,8	261 445 932	54,7	101 743 956	21,3	101 743 956	21,3	
ROPSC	14 428 504 027	23 108 034 173	160,2	10 789 893 896	74,8	5 732 999 496	39,7	4 550 330 999	31,5	4 550 330 999	31,5	

Příloha č. 3 Priority jednotlivých ROP České republiky v % celkové alokace

zdroj: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/rop/velke-srovnani-rop/1001614/58351/?page=3>, dostupné online 7. 3. 2012

Příloha č.4 MAS působící na území SK, porovnání roku 2010 a 2011 umístění podle skupin hodnocených Mze

Středočeský kraj				
Posázaví o.p.s.	48	189	A	A
Region Pošembeří o.p.s.	32	178	A	A
MAS Podlipansko, o.p.s.	32	176	A	A
Vyhlídky, o.s.	48	164	B	A
Rakovnicko o.p.s.	32+	164	A	A
Přemyslovské střední Čechy o.p.s.	48	160	A	A
MAS Říčansko	48	159	B	B
Lípa pro venkov o.s.	48	141	B	B
Místní akční skupina SVATOJIŘSKÝ LES, o.s.	32	126	D	C
MAS Karlštejsko, o.s.	32+	111	-	C
MAS Sedlčansko, o.p.s.	32+	108	B	C

zdroj: http://www.nsmascr.cz/index.php?id=zobraz_dokumenty.php, dostupné online 5.3.2012